

Департамент освіти

Вінницької міської ради

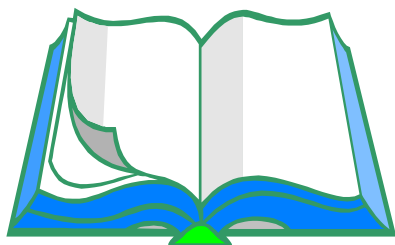
Міський методичний кабінет

*Інформаційно-методичний
вісник*

Джерело

№3 (84)

Вересень 2012 р.

З м і с т

I. Департамент освіти інформує ...

- ✓ **Вітання з нагоди початку нового 2012-2013 навчального року** стор. 3
- ✓ **Про підготовку та організований початок 2012-2013 навчального року** стор. 4-6
- ✓ **Календар “Основні знаменні і пам’ятні дати”
Жовтень – грудень 2012 р.** стор. 7-9

II. Методика. Досвід . . .

- ✓ **Дрозд Т.М. – методист з навчальних дисциплін міського методичного кабінету**
**Консультативно-тренінговий центр «Крок»:
перші кроки і перші висновки** стор 10-16
- ✓ **Докійчук Т.В. – методист з практичної психології та соціальної роботи міського методичного кабінету**
Тренінг для учнів молодших класів «Пізнай себе та зрозумій іншого» стор 17-26
- ✓ **Кравчук Г.Д. – вчитель англійської мови закладу «Загальноосвітньої школи I-III ступенів №31 ВМР»**
**Урок англійської мови в 9 класі на тему
«Inventions and Inventors (Винаходи та винахідники)»** стор 27-39
- ✓ **Дідур В.В. – вчитель історії закладу «Загальноосвітня школа I-III ступенів №26 Вінницької міської ради»**
Урок історії в 10 класі на тему «Суцільна колективізація» стор 40-50
- ✓ **Мельниченко О.В. – вчитель математики закладу «Загальноосвітня школа I-III ступенів №21 Вінницької міської ради»**
**Прикладні задачі як важливий фактор
формування практичної компетентності**

✓ Антонішина Ю.М. – методист з навчальних дисциплін

*Розвиток пізнавальної самостійності,
інтересу до знань і потреби до самоосвіти –
важливі проблеми педагогічної теорії і практики*

стор 70-75

III. Дошкілля в період реформування

✓ Білик К.Д. – завідувач дошкільного навчального закладу
№ 23

*Творча група дошкільного навчального закладу
№23 «Берізка». Педагогічний портрет.*

стор.76-82

IV. Юні голоси

✓ Залюбівська Ірина – випускниця закладу «НВК школа –
гімназія №30 м. Вінниці»

Дорослий син

стор. 83

V. Антологія одного вірша

✓ Валерій Федоренко – завідувач відділу журналу «Дивослово»

Учителям даруєм щире слово

стор. 84-85

Шановні вчителі, учні, батьку!

Від усього серця вітаю вас із Днем знань. Це всенародне свято приходить до нас разом із початком навчального року, коли перед дітьми знову гостинно відчиняються двері шкіл.

Для когось навчальний рік, що починається, буде першим, для когось – останнім чи черговим. Але день, яким він відкривається, однаково хвилюючий і незабутній – святковою атмосферою, барвами осінніх квітів, свіжістю оновлених класів і, звичайно, закличним дзвоником.

В усі часи освічена людина користувалася повагою. Навчання – це прихований скарб, це світ знань про людей та їх оточення. Треба навчатися, щоб знати, діяти, жити. Як відмітив Президент, Віктор Янукович, майбутнє України пов'язане із якісною освітою.

Щож упевнений, що зерна науки зростуть у юних душах урожаєм мудрості та натхнення. Бажаю усім школярам на цьому шляху підкорити нові вершини знань, зустріти добрих і надійних друзів та досягти омріяної мети.

Переконали, ваші здібності, наполегливість стануть запорукою визначних успіхів у дорослому житті, а сприятимуть цьому високі стандарти української освіти, рівні можливості в її здобутті для кожної дитини.

Найщиріші слова подяки вчителям, які щедро діляться своїми знаннями, плекають справжніх патріотів нашої держави. Їх мудрість і великодушність залишаються з вихованцями на все життя.

Доброго шляху вам по шкільній дорозі! Доброго шляху всім, для кого 1 вересня – свято.

Нехай сьогоднішній шкільний дзвоник принесе усім вам наснагу, гарний настрій і віру у краще і світле завтра!

Успіхів вам у праці та навчанні!

*З повагою та вдячністю за працю
начальник департаменту освіти*

В.В. Буняк

I. ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ ІНФОРМУЄ ...

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ НАКАЗ

№630 від 25 травня 2012 року

Про підготовку до початку 2012/2013 навчального року

З метою забезпечення підготовки до початку 2012/2013 навчального року **наказую:**

1. Утворити моніторингову групу по забезпеченню підготовки навчальних закладів до організованого початку навчального року у складі, що додається.

2. Департаменту загальної середньої та дошкільної освіти (Єресько О. В.) забезпечити проведення 28 серпня 2012 року підсумкової колегії Міністерства щодо стану підготовки до 2012/2013 навчального року та впровадження нового змісту початкової освіти.

3. Міністерству освіти і науки, молоді та спорту Автономної Республіки Крим, управлінням освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій забезпечити:

3.1 упродовж червня 2012 року звітування керівників дошкільних, загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладів про виконану за рік роботу та витрачання коштів, що надійшли на рахунки фондів сприяння розвитку навчальних закладів, з обов'язковим оприлюдненням фінансових звітів на загальних зборах педагогічних колективів (за участю представників батьківських комітетів, рад та піклувальних рад навчальних закладів).

3.2 до 15 червня 2012 року перегляд та конкретизацію замовлення на підручники для загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладів (із загальноосвітніх предметів).

3.3 до 15 серпня 2012 року проведення заходів з питань підвищення підготовленості загальноосвітніх, дошкільних та професійно-технічних навчальних закладів до початку 2012/2013 навчального року, належного стану безпеки життєдіяльності учнівської молоді.

3.4 до 1 жовтня 2012 року завершення підготовки навчальних закладів до роботи в осінньо-зимовий період, проведення заходів із реалізації програм енергозбереження;

I. ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ ІНФОРМУЄ ...

3.5 до 1 вересня 2012 року проведення заходів щодо доступу до якісної освіти осіб, які потребують корекції фізичного розвитку (обладнання пандусів, ліфтів або підйомників, спеціальних туалетних кімнат та вбиралень).

3.6 29 - 30 серпня 2012 року проведення конференцій педагогічних працівників, у ході яких обговорити стан готовності навчальних закладів до поступового переходу з 1 вересня 2012 року на новий Державний стандарт початкової загальної освіти, а також питання, напрацьовані під час проведення Всеукраїнської акції "Нові стандарти - нова школа" щодо вивчення готовності навчальних закладів до впровадження нових стандартів початкової освіти та вжити заходів щодо вирішення можливих проблем.

3.7 до 23 серпня 2012 року завершення комплектування дошкільних, загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладів педагогічними працівниками.

3.8 до 25 вересня 2012 року аналіз стану охоплення дітей дошкільною освітою та вжиття невідкладних заходів щодо стовідсоткового залучення дітей п'ятирічного віку до різних форм дошкільної освіти.

3.9 до 31 серпня 2012 року проведення набору учнів до 1-х та 10-х класів та раціональне комплектування інших класів (груп) навчальних закладів, системи загальної середньої освіти.

3.10 до 16 серпня 2012 року створення необхідних умов для навчання та виховання учнів молодших класів, залучення місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, підприємств, громадськості, меценатів та спонсорів до участі в акції "Дай руку, першокласнику!".

3.11 до 31 серпня 2012 року проведення набору учнів до професійно-технічних навчальних закладів та раціональне комплектування груп.

3.12 до 1 вересня 2012 року вжиття заходів щодо створення кожним дошкільним і загальноосвітнім навчальним закладом власних веб-сайтів.

3.13 до 1 вересня 2012 року виконання обсягів державного замовлення прийому учнів до професійно-технічних навчальних закладів, укладання договорів з державною службою зайнятості, зацікавленими підприємствами та організаціями на підготовку кадрів.

3.14 до 15 серпня 2012 року проведення регіональних оглядів стану підготовки дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних та позашкільних навчальних закладів до нового навчального року.

I. ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ ІНФОРМУЄ ...

3.15 протягом червня 2012 року проведення заходів щодо забезпечення дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів офіційними та фаховими виданнями.

3.16 29 - 30 серпня 2012 року розгляд стану підготовки дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних та позашкільних навчальних закладів до нового навчального року на засіданнях колегій Міністерства освіти і науки, молоді та спорту Автономної Республіки Крим, управлінь освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій.

3.17 вжиття заходів щодо переходу усіх загальноосвітніх навчальних закладів на одноступінний режим роботи.

3.18 організацію регулярного безкоштовного підвезення до місць навчання і додому учнів та педагогічних працівників загальноосвітніх навчальних закладів у сільській місцевості, які цього потребують; у разі необхідності до 23 серпня 2012 року переглянути та затвердити маршрути руху шкільних автобусів.

3.19 до кінця 2012 року проведення організаційних заходів щодо отримання навчальними закладами державних актів на право постійного користування земельною ділянкою.

3.20 урочисте проведення 1 вересня 2012 року Дня знань.

3.21 до 1 вересня 2012 року розроблення планів подальшого оволодіння 100 % педагогічних працівників загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладів інформаційно-комунікативними технологіями.

3.22 до 12 години 1 вересня 2012 року надання оперативної інформації щодо організованого початку 2012/2013 навчального року відповідно до департаменту загальної середньої та дошкільної освіти (Єресько О. В.), департаменту професійно-технічної освіти (Супрун В. В.).

4. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра Жебровського Б. М.

Міністр

Д. В. Табачник

**Основні знаменні і пам'ятні
дати у 2012 році**

Жовтень – грудень 2012 р.

ЖОВТЕНЬ

- 1** Міжнародний день музики
Міжнародний день громадян похилого віку
- 2** 105 років від дня народження Івана Багряного (1907-1963), українського письменника, громадського діяча
- 4** Всесвітній день вчителів
- 7** День працівників освіти.
- 8** 120 років від дня народження М.І. Цвєтаєвої (1892-1941), російської поетеси.
- 11** 340 років від дня народження Пилипа Орлика (1672-1742), гетьмана України.
День українського козацтва
- 14** Покрова Пресвятої Богородиці
70 років тому (1942) утворено УПА.
День художника
Міжнародний день боротьби з бідністю
- 17** 65-річниця від дня народження Орисі Яхневич (1947), української поетеси, авторки збірок віршів "Я іду" (1977), "Путь" (1984), "Сонце і гроза" (1993), "Нескорена" (1994), члена спілки письменників України, уродженки с. Семенівка Городенківського району.
- 20** 125 років від дня народження Ростислава Заклинського (1887-1947), українського письменника, літературознавця, у 1919 році редагував журнал «Народ» у Станіславі.
- 24** День Організації Об'єднаних Націй (ООН).
- 28** День визволення України від німецько-фашистських загарбників (1944 р.)

ЛИСТОПАД

- 1** День Державності на західно-українських землях. ЗУНР.
- 2** 260 років від дня народження Андрія Розумовського (1752-1866), російського дипломата, активного пропагандиста української культурної спадщини в Європі.
- 4** День національної гвардії України
- 5** День підтвердження Акту незалежності України.
- 7** 95 років від дня народження Миколи Варенні (1917), івано-франківського художника, живописця і графіка, заслуженого художника України, автора численних картин про Гуцульщину.
- 8** 125 річниця від дня народження Дмитра Вітовського (1887-1919), українського військового діяча, організатора Листопадового Зриву (1918), письменника, уродженця с. Медуха Галицького району.
- 9** День української писемності та мови
- 10** Всесвітній день молоді.
- 14** 100 років від дня народження А.С.Малишка (1912-1970), українського поета.
- 16** Міжнародний день толерантності
День працівників радіо, телебачення та зв'язку.
- 17** Міжнародний день студентів.

Всесвітній день дитини
- 20** 120 років від дня народження Є.Р.Грабовського (1892-1955), українського живописця і графіка.
95 років тому (1917) проголошено УНР.
- 26** День пам'яті жертв голодомору та політичних репресій.
Всеукраїнська акція «Засвіти свічку»
- 30** 345 років від дня народження Джонатана Свіфта (1667-1745), англійського письменника.

ГРУДЕНЬ

- 1** Всесвітній день боротьби зі СНІДом
Акт проголошення Незалежності України
- 3** Міжнародний день інвалідів
290 років від дня народження Г.С.Сковороди (1722-1794), українського філософа, поета, музиканта, педагога.
115 років від дня народження Андрія Головка (1897-1972), українського письменника.
- 6** День Збройних Сил України
120 років від дня народження М.Г.Куліша (1892-1937), українського драматурга.
- 7** День місцевого самоврядування
- 10** Міжнародний день прав людини
135-річчя від дня народження Миколи Леонтовича (1877-1921), українського композитора, хорового диригента громадсько-культурного діяча.
- 13** 215 років від дня народження німецького поета Генріха Гейне (1797-1856).
- 14** День вшанування учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС
- 19** День Святого Миколая Чудотворця
- 20** День міліції України
- 31** 135-річчя від дня народження Гната Хоткевича (1877-1938), українського письменника, актора, мистецтвознавця, письменника, актора, організатора Гуцульського театру в с. Красноїллі Верховинського району.

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

Дрозд Тетяна Михайлівна – *пошукувач на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук, методист з навчальних дисциплін методичного кабінету департаменту освіти Вінницької міської ради, керівник консультативно-тренінгового центру «Крок»*

КОНСУЛЬТАТИВНО-ТРЕНІНГОВИЙ ЦЕНТР «КРОК» : ПЕРШІ КРОКИ І ПЕРШІ ВИСНОВКИ

Серед пріоритетних завдань сучасної освіти визначається формування комунікативної компетентності особистості. Першочергового значення в організації навчально-виховного процесу набуває особистість вчителя, і комунікативній складовій у структурі професійної компетентності надається особлива вага. Психологами, педагогами, лінгвістами пропонується різна структура комунікативної компетентності. Якщо питання психолого-педагогічного комунікативного тренінгу є ґрунтовно розробленими, то тренінг мовленнєво-комунікативний, на нашу думку, має свої особливості і потребує додаткової уваги.

Метою даної публікації є висвітлення основних теоретичних питань діяльності консультативно-тренінгового центру та розкриття власного бачення структури і змісту ефективної тренінгової методики з метою розвитку мовленнєвої та риторичної комунікативної компетентності вчителів.

Зазначимо, що питання розвитку комунікативної компетентності педагогів є предметом всебічного розгляду. Аналіз дисертаційних досліджень останніх років також доводить, що науковцями приділено увагу питанням розвитку умінь педагогічного спілкування у системі післядипломної освіти (А.Москаленко), формуванню комунікативної культури, діалогічних та риторичних умінь окремих категорій педпрацівників (В. Садова, І. Тимченко, Л. Бурман, А. Первушина, Л. Ткаченко).

Щодо практичної реалізації освітніх інновацій, слід відзначити, що декілька організаційних варіантів роботи по розвитку комунікативної компетентності вчителів впроваджено на базі Житомирського інституту післядипломної педагогічної освіти [1, с.30]. При Запорізькому центрі розвивального навчання «Мрія» створено науково-методичну структуру, яка отримала назву «Школа педагогічної майстерності» [3, с.51]. В основі діяльності – спеціально організована підготовка вчителів до гуманізації педагогічної діяльності, спрямована на конструктивний діалог. Всеукраїнської підтримки набув консультативно-тренінговий центр «Педагог», створений у Черкаській області [4, с.6].

На базі Вінницького обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників нами створено і апробовано спецкурс «Формування мовленнєво-комунікативної компетентності педагога в ІППО».

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

У 2012 р. розпочав роботу консультативно-тренінговий центр (КТЦ) «Крок» на базі методичного кабінету Вінницької міської ради.

Сутність діяльності КТЦ полягає у центрації науково-методичної роботи на особистості педагогічного працівника, його зростанні за рахунок збагачення власного досвіду, самореалізації у процесі неперервного навчання та професійної діяльності.

Основними завданнями діяльності КТЦ є:

- впровадження освітніх інновацій у роботу методичного кабінету;
- створення ефективних технологій навчання дорослих;
- розвиток ключових та фахових компетенцій педагогів, підвищення рівня професійної компетентності;
- активізація механізмів саморозвитку особистості, концептуальний розвиток педагогів;
- підвищення ефективності педагогічної комунікації та покращення результативності навчально-виховного процесу

Відповідно до завдань, окреслимо **основні напрямки роботи:**

- Організація очної та дистанційної тренінгової роботи з педагогами,
- Поєднання групових та індивідуальних форм роботи,
- Інтеграція педагогічної діяльності і неперервного навчання,
- Впровадження наукових досліджень у практичну діяльність методичної служби,
- Видання методичних посібників за результатами роботи тренінгових груп,
- Консультативна робота з питань науково-методичного супроводу професійної педагогічної діяльності.

Науково-методична робота КТЦ безпосередньо пов'язана з діяльністю інших методичних структур - Школою молодого вчителя, предметними методичними об'єднаннями вчителів, Школою резерву керівних кадрів тощо.

Одне з провідних завдань діяльності КТЦ – проведення **тренінгу розвитку педагогічної комунікативної компетентності «Мистецтво педагогічної комунікації»**.

Зміст тренінгової роботи полягає у:

- діагностуванні слухачів із подальшим аналізом отриманих результатів;
- впровадженні системи активних методів навчання;
- організації науково-методичної та практичної роботи у рамках очно-дистанційної форми навчання;
- індивідуальних науково-методичних консультаціях.

Таким чином, виокремимо три **основні етапи організації роботи:**

1. Тренінг розвитку професійної компетентності (очний етап).
2. Дистанційний тренінг (дистанційний етап).
3. Діагностико-підсумково-аналітичний етап (заліковий етап).

Зупинимось окремо на можливих **організаційних варіантах тренінгової складової роботи (очна форма):**

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

- Один раз на тиждень упродовж 4-5 годин протягом 6 тижнів.
- Щоденні заняття упродовж 4-5 годин протягом 6 днів (інтенсивний варіант).
- Щоденні заняття (або один раз на тиждень) упродовж 2-3 годин протягом 8-10 днів.

Очно-дистанційна форма роботи передбачає опрацювання теоретичного матеріалу модуля та виконання завдань творчого, проблемного, дослідницького характеру. Орієнтовно: 5 модулів, час на виконання 1 модуля – 1 тиждень.

Діагностико-підсумково-аналітичний етап триває 1-2 дні протягом 4-5 годин на день. Метою даного етапу роботи є аналіз виконання завдань дистанційного тренінгу та підведення загальних підсумків, у тому числі у вигляді тестів.

Щодо проведення першого етапу занять, ми вважаємо за доцільне не замикатися на 2-3 базових методах, як то часто пропонують соціально-психологічні тренінги. Враховуючи суттєву вагу мовленнєвої та риторичної складової роботи, пропонуємо такий **орієнтовний план тренінгових занять**:

1. Мовленнєво-комунікативна розминка
2. Використання діагностичних методик
3. Вдосконалення техніки та логіки мовлення
4. Моніторинг якостей мовлення
5. Вправи на збільшення активного словника
6. Творчі завдання на розвиток монологічного мовлення
7. Діалогічні форми роботи. Розвиток ситуативного мовлення
8. Психогімнастика. Використання невербальних засобів впливу
9. Завдання риторичного практикуму
10. Аналіз мовленнєвого аспекту психолого-педагогічних задач
11. Підсумковий етап

Стисло окреслимо зміст кожної складової.

Мовленнєво-комунікативна розминка необхідна для створення позитивної психологічної атмосфери, зняття комунікативних бар'єрів, створення емоційної єдності учасників групи. Крім того, переважна кількість завдань розминки спрямована на розвиток імпровізаційного, ситуативного мовлення.

У роботі використовуються наступні **діагностичні методики** В.Ф. Ряховського, М. Шнайдера, І.В. Макаровської, А.Н. Кузибецького та Н.Н. Рождественської, С. Коваленка, Л.Л. Хоружої. Слід зазначити, що всі запропоновані методики є нескладними у виконанні та обробці результатів, інтерпретація тестів пропонується одразу після їх самостійного опрацювання учасниками, що дозволяє активувати самоаналіз та саморозвиток учасників тренінгу.

Характеризуючи **техніку мовлення**, необхідно розглянути такі поняття як дихання, голос, темп мовлення, дикція, орфоепічна вимова. Виходячи з цього, учасникам пропонуються завдання на постанову правильного дихання, на зміни сили голосу, його тембрального забарвлення та швидкості мовлення, на покращення дикції на відпрацювання норм орфоепічної вимови.

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

Логіка мовлення передбачає правильне логічне наголошення слів, використання логічних пауз, логічність у побудові промови, в розташуванні аргументів, у побудові та послідовності запитань тощо.

Моніторинг якостей мовлення – багатоаспектний напрям роботи. В його межах здійснюється теоретичний аналіз комунікативних якостей мовлення (правильність, точність, чистота, доречність, змістовність, послідовність, багатство, емоційність) та виконання практичних завдань на напрацювання відповідних сталих навичок.

Чималу увагу приділено роботі над **збільшенням активного словника** вчителів. Це лінгвістичні ігри на зразок «Від А до Я»: дібрати до запропонованого іменника прикметники на кожну літеру алфавіту, враховуючи особливості лексичного значення слів тощо.

Логічно тісно взаємопов'язаним із попереднім є наступний напрямок роботи – **розвиток монологічного мовлення**. З цією метою пропонуються різноманітні творчі завдання. Наприклад, «Сніговий ком» (за обмежений час максимально поширити задане речення другорядними членами або створити складну синтаксичну конструкцію), «Розповідь на одну літеру» (написати текст-мініатюру, в якому всі слова починаються на одну літеру) та ін.

Додатковим емоційним та інтелектуальним поштовхом до роботи стало те, що виконанню кожної вправи передують приклади аналогічної роботи, виконаної учнями. Маючи багаторічний досвід викладання риторики у школі (НВК: СЗОШ I-III ступенів – гуманітарно-естетичний коледж №29 м.Вінниці), ми зібрали «Книгу перлинок» – зразкові дитячі роботи різноманітної тематики. Уявне змагання із учнями значно активізує творчі здібності педагогів.

Уміння вести конструктивний діалог – нагальна потреба сьогодення. Ми спрямували роботу у двох напрямках:

- розвиток навичок організації спілкування, керування перебігом взаємодії, доречна передача ініціативи співрозмовникові,
- напрацювання навичок активного слухання, що, як доводить педагогічна практика, також потребує серйозної уваги.

Особливу цікавість слухачів викликали **завдання риторичного практикуму**. Риторика як предмет викладання у сучасній українській вищій школі та в загальноосвітніх навчальних закладах з'явилася нещодавно, набула значення протягом останніх двох десятиліть. Разом із тим за 2500 років свого існування риторика як наука накопичила суттєвий арсенал практично ефективних комунікативних засобів. Переважна більшість вчителів, що працюють нині у школі, до розуміння та практичного використання риторичних технік прийшли шляхом інтуїтивним, методом спроб, помилок і напрацювання власного досвіду. Організація риторичного практикуму дозволяє полегшити цей шлях і зробити його більш ефективним.

Зауважимо також необхідність **психогімнастики** під час проведення тренінгових занять, адже саме ці вправи дозволяють скоригувати та підвищити рівень педагогічної майстерності у використанні невербальних засобів впливу.

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

Аналіз педагогічних ситуацій передбачає здійснення певного вибору. Учасники обговорюють, якими є шляхи вирішення ситуацій та їхні наслідки. Під час групового обговорення ситуацій кожен учасник як формулює свою точку зору, так і покращує навички активного слухання. Аналіз ситуацій дозволяє не лише вдосконалювати комунікативну діяльність, а ще коригувати власні особистісні риси, мотивацію, ціннісні настанови.

У цьому зв'язку варто звернути увагу також на використання рольової гри. **Рольова гра** формує вміння мисленнєво здійснювати педагогічну комунікативну діяльність. Такі ігри використовуються як засіб подолання критичних ситуацій за рахунок їх рефлексивного осмислення. Якщо при аналізі ситуацій відпрацьовується процес прийняття педагогічного рішення, то у діловій грі формуються вміння приймати рішення та організація їх виконання, коли учасники гри можуть подивитися на результати своїх дій. Важливим аспектом як розгляду психолого-педагогічних ситуацій, так і рольової гри є можливість отримання зворотного зв'язку від інших членів групи стосовно своєї поведінки. В ході роботи унаочнюються причинно-наслідкові зв'язки та актуалізується значення мовленнєвого оформлення процесу мислення, відбувається рефлексія педагогічного досвіду учасниками груп та самого процесу колективної пізнавальної діяльності у групах.

Кожний тренінговий день завершується **підсумковим етапом роботи** (як в усній, так і в письмовій формі).

Наприклад, пропонуємо до Вашої уваги оцінку 5 тренінгового дня (тренінгова група ЗШ № 12, 29.05.2012) – таблиця 1.

Таблиця 1.

Враження від тренінгу

Критерії оцінювання	Середній бал (Макс. – 5 б.)
Зміст тренінгу	5
Організація тренінгу	5
Тренерська робота	4,9
Вправи, ігри	4,9
Робота у малих групах	4,4
Індивідуальні форми роботи	4,6
«Я-оцінка»	4
Підсумкова оцінка тренінгу	4,8

У роботі всіх тренінгових груп прослідковується закономірність: найбільш критично педагоги ставляться до своєї власної діяльності.

Протягом березня-квітня 2012 року було проведено очний етап тренінгу 2 груп: на базі ЗШ № 12 (вчителі початкової школи) та на базі методичного кабінету департаменту освіти ВМР (збірна група, в якій брали участь педагоги ЗШ № 11, ЗШ № 19, НВК: ЗШ I-III ступенів – ліцей № 7, НВК: ЗШ I-III ступенів – колегіум № 29, ВМПДЮ), розпочала роботу група на базі ЗШ № 21.

Наприкінці I етапу тренінгових занять учасникам було запропоновано відповісти на питання **анкети по виявленню професійно-особистісних потреб у**

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

формуванні комунікативної компетентності. Пропонуємо до Вашої уваги узагальнення отриманих даних (таблиця 2). Анкету подано у скороченому вигляді.

Таблиця 2.

Професійно-особистісні потреби у формуванні комунікативної компетентності

Чи відчуваєте Ви потребу в:

Чи відчуваєте Ви потребу в:	Так, % опи- таних	Чи відбулися зміни під час тренінгових занять, % опи- таних
1. Поглибленні знань норм сучасної української літературної мо- ви	82	64
2. Розширенні власного активного словника, введенні у мовлен- нєву практику художніх засобів	100	82
3. Покращенні власної техніки мовлення (сили голосу, дикції, дихання)	73	64
4. Поглибленні знань з питань логіки мовлення (логічні наголо- си, паузи, логічність у викладі матеріалу та аргументації)	46	46
5. Формуванні та коригуванні емоційно-образної та інтонаційної виразності мовлення	82	82
6. Розвитку майстерності невербальної комунікації та гармоній- ного поєднання вербальних і невербальних засобів впливу на ау- диторію	64	73
7. Формуванні риторичних навичок (тобто навичок переконливо- го публічного виступу)	55	64
8. Розвитку творчих здібностей	73	73
9. Розширенні знань і розвитку прийомів переконуючого впливу на суб'єктів комунікації (співрозмовників)	82	64
10. Реалізації суб'єкт-суб'єктних відносин, створення умов для позитивної діалогічної взаємодії зі співрозмовниками	73	82
11. Підвищенні власної ініціативності та доречній передачі ініці- ативи співрозмовникові	64	73
12. Умінні активізувати увагу та активність співрозмовників	73	64
13. Розвитку власного імпровізованого, спонтанного мовлення; формуванні навичок правильного і швидкого реагування у ре- альній непередбаченій ситуації мовлення	73	64
14. Розширенні знань про психолого-лінгвістичні особливості людини	64	46
15. Удосконаленні навичок моделювання аудиторії та викорис- танні оптимальних засобів мовленнєвого впливу	64	64
16. Оволодінні методами подолання бар'єрів, що перешкоджають ефективній комунікації	82	82
19. Удосконаленні прийомів нереклексивного, рефлексивного та емпатичного слухання	64	73
20. Усвідомленні змісту власних комунікативних дій, розширен- ні й систематизації знань про методи самодіагностики, самоана- лізу, підвищення рівня комунікативного самоконтролю	73	82

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

Зрозуміло, що оцінювання роботи груп учасниками тренінгу та їхнє само-оцінювання є суб'єктивним, проте як анкетування, так і усні відгуки говорять про доцільність продовження роботи.

Щодо очікуваних результатів роботи, відзначимо головне: спостерігається активізація механізмів саморозвитку особистості вчителя, а це є запорукою підвищення результативності навчально-виховного процесу.

Багато питань у роботі КТЦ ще потребує свого вирішення, як то: проведення дистанційного тренінгу, розроблення критеріїв ефективності тренінгу, змістовна інтеграція вузівської та післядипломної освіти, напрацювання дієвих практичних форм реалізації наступності неперервного навчання.

Сподіваємось, що апробовані нами форми та методи роботи стануть надійним підґрунтям для розвитку особистості сучасного вчителя: з великим комунікативним потенціалом, високим рівнем мовленнєво-комунікативної компетентності та належною соціально-комунікативною активністю, що сприятиме оптимізації навчально-виховного процесу.

Література

1. Заброцький М.М. Технологія розвитку комунікативної компетентності вчителя. // Практична психологія та соціальна робота, 2007. - № 1. – С.28-32.
2. Маркова А. К. Психология труда учителя: Кн. для учителя. - М.: Просвещение, 1993. – 192 с.
3. Сущенко А. Примноження гуманістичного потенціалу вчителя та його самореалізація у педагогічній діяльності. // Рідна школа, 2005. - № 4. – С. 49-53.
4. Хроменко І.А. Дистанційний тренінг «Сучасні підходи до організації уроку світової літератури». // Зарубіжна література в школах України, 2011. - № 5. – С. 6-10.

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

Докійчук Тетяна Володимирівна – методист з практичної психології та соціальної роботи міського методичного кабінету

Тренінг для учнів молодших класів

«Пізнай себе та зрозумій іншого»

Мета: згуртувати учнів, сформувати в групі відчуття атмосфери довіри й підтримки; сприяти усвідомленню раціонального підходу до розв'язання конфліктних ситуацій; розвивати вміння у учнів критично ставитися до власних вчинків.

Заняття 1

Вправа «Комплімент»

5 хв.

Мета: розвивати комунікативні навички, вміння говорити компліменти.

Обладнання: м'яч.

Ми спробуємо висловити один одному компліменти. По колу, передаючи м'яч, говоримо компліменти.

Вправа «Правила роботи»

5 хв.

Мета: формування правил роботи в групі.

Для ефективної роботи ми з вами виробимо наші правила роботи в групі:

1. Добровільна участь.
2. Довірливе спілкування.
3. Принцип «тут і тепер».
4. Активність.
5. Тактовність і толерантність.
6. Говорити по темі.

Вправа «Очікування»

5 хв.

Обладнання: бланки з анкетами, фломастери.

Вхідне анкетування

Дай будь – ласка відверту відповідь на запитання:

- вкажи свій вік та стать;
- твоє хобі;
- чи знаєш ти як правильно взаємодіяти в групі однолітків;
- чи вмієш ти стримувати свою поведінку;
- чи хотів би ти дізнатися більше про себе та про вміння спілкуватися.

Вправа «Стежка»

10 хв.

Мета: сприяти створенню психологічно комфортної дистанції під час взаємодії в групі.

Тренер пропонує стати в колону за ведучим (ця дитина має бути кмітливою та жвавою). Учасники гри рухаються «змійкою» по уявній стежці один за одним, при цьому ведучий долає уявні перешкоди, які називає у ході гри тренер (наприклад, перестрибує уявні рови), а інші діти повторюють його рухи. За си-

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

гналлом керівника ведучий стає у «хвіст змійки», а на його місці опиняється дитина, яка була другою.

Рекомендації: під час оцінювання оригінальності ведучих гри слід розібрати разом із дітьми зображення тих перешкод, які викликали у більшості з них труднощі. Гру можна проводити з музичним супроводом, при цьому музика має бути підібрана відповідно до перешкоди, що долається.

Вправа «Гомеостат»

5 хв.

Мета: формувати в учасників навички взаємодії в групі.

Пограємося в гру, яка допоможе нам довідатися, чи можемо ми працювати разом. Це складна гра. І одразу вона у нас не вийде. Нам знадобиться кілька занять, щоб її опанувати. Гра така. Уся група збирається в коло. По команді всі викидають пальці. Група наша має прагнути того, щоб усі учасники “викинули” однакову кількість пальців. Гравцям забороняється домовлятися, переморгуватися і таке інше, тобто не можна намагатися узгоджувати свої дії будь-яким способом.

Для того, щоб надати одне одному можливість оцінити обстановку й урахувати її в наступних іграх, гравці після «викидання» пальців фіксують їх на якийсь час.

Рекомендації: першого разу цю гру слід провести не більше трьох разів, дивитися на результат. Якщо в дітей у перших спробах будуть непогані результати, то слід обов'язково сказати дітям, що вони вже добре навчилися відчувати один одного. Якщо й після трьох спроб гра не виходить, слід заспокоїти дітей та налаштувати на те, що з першої спроби складно досягти бажаного результату, але вони постараються й незабаром отримають його.

Вправа «Мої добрі справи»

15 хв.

Мета: вироблення навичок вираження позитивної оцінки оточуючим та прийняття позитивної оцінки від них.

«Друзі мої, я загубив день!» - це знамениті слова імператора Тіта, коли він згадав, що за цілий день нікому не зробив нічого хорошого. Добре ставлення до людей, своїх близьких, рідних, друзів і однокласників повинно проявлятися не лише на словах, але й в конкретних справах.

Пригадайте, яку конкретну добру справу ви зробили за вчорашній день? Що це була за людина? Що ви при цьому відчували? Як вам віддячили? (Хто проговорює в голос, хто пише на папері)

Вправа «Слухай оплески»

5 хв.

Мета: розвантажити учасників групи, сприяти покращенню настрою.

Діти рухаються довільно по кімнаті, звучить спокійна музика. Коли тренер плеще у долоні певну кількість разів, діти приймають відповідну позу на 10-20 секунд.

Кількість оплесків:

1 оплеск - поза «лелеки» (дитина стоїть на одній нозі, друга піднята)

2 оплески - поза «жаби» (присісти, п'яти разом, носки й коліна у боки, руки між ногами на підлозі)

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

3 оплески - діти поновлюють ходьбу.

Рекомендації: кожен позу можна вигадати разом із дітьми в процесі підготовки. Діти повинні під час вправи вільно рухатися, не заважаючи один одному. Гру в запропонованому варіанті провести не менш як 4 рази, якщо діти швидко й правильно впоралися з нею, гру можна ускладнити, додавши ще 2 пози (наприклад, зайчики, коники і т. ін.).

Рефлексія заняття

Побажання

Заняття 2

Вправа «Комплімент»

5 хв.

Мета: розвивати комунікативні навички, вміння говорити компліменти.

Обладнання: м'яч.

Ми спробуємо висловити один одному компліменти. По колу, передаючи м'яч, говоримо компліменти.

Вправа «Правила роботи»

5 хв.

Мета: формування правил роботи в групі.

Для ефективної роботи ми з вами повторимо наші правила роботи в групі:

1. Добровільна участь.
2. Довірливе спілкування.
3. Принцип «тут і тепер».
4. Активність.
5. Тактовність і толерантність.
6. Говорити по темі.

Вправа «Ляпки»

15 хв.

Мета: формувати в учасників навички самопрезентації розвивати позитивне ставлення до себе.

Обладнання: папір, фарби

Дітям пропонують взяти на пензель трохи фарби того кольору, який їм подобається, хлюпнути «ляпку» на аркуш паперу і скласти аркуш навпіл таким чином, щоб «ляпка» відбилася на чистій половині аркуша. Потім аркуш розгорнути й постаратися зрозуміти, на кого чи на що схожа отримана «ляпка».

Рекомендації: якщо комусь із дітей важко сказати, на що чи на кого схожа «ляпка», можна колективно обговорити це й допомогти цій дитині при відповіді. Цю гру можна проводити через кожні два заняття, спостерігаючи таким чином за психічним станом учнів.

Вправа «Чуйна людина завжди...»

20 хв.

Мета: пояснити та розкрити термін «чуйність»

На дошці прикріплюються два паротяги з написами «чуйність» (виготовлені з ватману). Діти об'єднуються в дві команди, їм роздають аркуші паперу у вигляді вагончиків і пропонують закінчити речення першій команді «Чуйна людина завжди...», другій команді - «Чуйна людина ніколи...», записавши їх на вагончиках. Потім учасники кожної команди по черзі виходять до дошки і,

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

зачитуючи свої речення, прикріплюють свої вагончики до потягу. Виграє та команда, у якої виявилось більше вагончиків з поясненням.

Вправа «Розмова інопланетянина з землянином» 5 хв.

Мета: розвивати вміння взаємодіяти в парі, знаходити стратегії в спілкуванні.

Діти об'єднуються в пари, де одна дитина буде грати роль «інопланетянина», а друга – «землянина». Протягом кількох хвилин пари мають вигадати діалог, який може відбутися між цими істотами.

Рекомендації: якщо комусь із дітей не вистачило пари, то з ним у парі може працювати тренер. Почати слухати діалоги можна саме з цієї пари. Наприкінці підбиваються підсумки, в кого з дітей вийшли хороші діалоги (враховується: акторська майстерність під час читання діалогу, оригінальність складеного парами діалогу).

Вправа «Зіпсований телефон» 10 хв.

Мета: звернути увагу учасників на точну передачу інформації під час спілкування.

У групі дітей обирається один ведучий. Потім уся група дітей стає до нього спиною, й ніхто не підглядає. Той, хто водить, підходить до якоїсь дитини й непомітно для інших показує їй якусь позу (вигадує її сам). Потім він відвертається й відходить убік. Дитина, якій показали позу, обирає другого учасника й показує цю позу йому і т. п. Коли поза показана всім дітям, вони стають у коло обличчям до центру. Останній учасник показує свою позу, а та ведучий показує свою позу. Перша й остання пози порівнюються.

Рефлексія заняття

Побажання

Заняття 3

Вправа «Вітання»

Мета: активізувати учасників групи.

В таборі ми всі збираємося разом, тут нас чекають друзі. Кожен з нас цікава особа, кожний робить свій внесок у відносини загону. Передаючи м'яч один одному, назвіть своє ім'я і скажіть про те, що кожен з вас любить робити в таборі, в дома і що у вас добре виходить. (Після того, як всі діти висловляться, вони можуть сказати, чого вони хотіли б навчитися в інших)

Вправа «Правила роботи» 5 хв.

Мета: повторення правил роботи в групі.

Для ефективної роботи ми з вами повторимо наші правила роботи в групі:

1. Добровільна участь.
2. Довірливе спілкування.
3. Принцип «тут і тепер».
4. Активність.
5. Тактовність і толерантність.
6. Говорити по темі.

Вправа «Список емоцій»

15 хв.

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

Діти об'єднуються в три команди. За 5 хв. Потрібно написати на одному аркуші якнайбільше емоцій. Діти оголошують свої результати.

Вправа «Передай емоцію»

10 хв.

Мета: розвивати вміння спілкуватися без слів та передавати позитивний настрій.

Тренер об'єднує учасників в дві команди. Усі, що стоять в шерензі, повинні обернутися до тренера спиною. При передачі емоції не можна говорити. Наступний учасник повертається до попереднього по дотику руки та приймає емоцію. Ця процедура повторюється до останнього учасника. Переможе та команда, яка швидше й точніше за всіх передасть емоцію.

Запитання - що відчували учасники команди?

- чи легко було впізнати та передати емоцію?

Вправа «Що таке культура мовлення»

15 хв.

Мета: засвоїти поняття про культуру мовлення

Діти об'єднуються в дві команди «Говоримо» та «Слухаємо». Для кожної команди на дошці прикріплюється круг жовтого кольору з написом «Культура мовлення», а дітям роздаються смужечки жовтого паперу «промінці». На промінцях, порадившись у групі, діти записують, як вони розуміють, що таке культура мовлення.

По завершенню вправи підводяться підсумки і робляться висновки, що ж таке культура мовлення.

(Наприклад, культура мовлення – це вміння людини культурно розмовляти, висловлювати свої думки, не вживати зайвих слів та не лихословити)

Вправа «Гірська стежина»

15 хв.

Мета: підвести учасників до відчуття співпраці.

Тренер проводить на підлозі крейдою вузьку стежину. Учасники об'єднуються в дві команди «Скелелаз», «Туристи».

Уявімо собі, що ми знаходимося високо в горах. Ви зустрілися з різних сторін прірви, через яку треба перебратися обом командам. Вам потрібно обережно перейти по вузькому містку щоб не впасти в прірву. Спробуйте самі знайти способи, щоб подолати дану перешкоду.

Запитання

Що допомагало командам подолати прірву?

Які способи подолання перешкоди були вдалими?

Вправа «Похвали себе та інших»

10 хв.

Мета: допомогти учасникам усвідомити сильні сторони своєї особистості.

Учасники об'єднуються в дві групи. Одна група утворює зовнішнє коло, інша внутрішнє. Діти стоять обличчям один до одного.

Тренер повідомляє, що якщо ми не навчимося знаходити в собі позитивні якості характеру, говорити про них оточенню, ми не побачимо нічого позитивного в інших людях. Тому зараз кожен повинен сказати партнеру, що йому в ньому подобається. Партнер вислухавши вас, повинен сказати: «А крім того, я...» - і продовжити говорити компліменти в свою адресу.

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

Після обміну компліментами учні, які стоять у зовнішньому колі, пересуваються за годинниковою стрілкою і повторюють завдання з новим партнером.

Запитання

Що ви відчували, коли говорили компліменти та отримували їх?

Рефлексія заняття

Побажання

Заняття 4

Вправа «Вітання»

5 хв.

Мета: розвивати комунікативні навички, вміння говорити компліменти.

Дітям пропонується привітатися та продовжити речення «Якби я був книжкою?». Після того як всі учасники проговорять свої речення психолог пропонує бажаним ще раз назвати відповіді всіх дітей в колі.

Вправа «Правила роботи»

5 хв.

Мета: повторення правил роботи в групі.

Для ефективної роботи ми з вами повторимо наші правила роботи в групі:

1. Добровільна участь.
2. Довірливе спілкування.
3. Принцип «тут і тепер».
4. Активність.
5. Тактовність і толерантність.
6. Говорити по темі.

Вправа «Правила культури спілкування»

20 хв.

Мета: ознайомити з правилами культури спілкування, вчити розуміти їх та дотримуватися у житті

Завдання учасникам створити пам'ятку «Правила культури спілкування». Тренер по колу проходить з «чарівною скринькою». Кожен учасник виймає з скриньки одну картку із правилом, зачитує та прикріплює на ватмані з написом «Пам'ятка «Правила культури спілкування».

Правила

1. Якщо до тебе звернулися з питанням, відповідай ввічливо повною відповіддю. Висловлюйся чітко, щоб всім було зрозуміло.
2. Вітайся при зустрічі з друзями і знайомими. Слова «доброго дня» (ранку, вечора) вимовляй доброзичливо і досить голосно, щоб тебе чули.
3. Вчися слухати інших. Спочатку вислухай, що скажуть, а потім говори сам.
4. Коли ідеш, не забувай прощатися. Слова «до побачення» вимовляй привітно. Це означає, що тобі приємно зустрітися з людиною ще раз.
5. Дякую за допомогу, увагу, турботу.
6. Якщо звертаєшся з питанням, проханням, вибаченням, не забудь про слова «будь – ласка». Пам'ятай, що не кожне твоє прохання може бути виконано.
7. Не втручайся у розмову. При терміновій необхідності щось сказати, вибачся: «пробачте, будь – ласка...» - звернись із проханням.

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

8. Під час розмови веди себе скромно, спокійно. Дивись у вічі співрозмовнику, не розмахуй руками, не кривляйся. Із співрозмовником будь привітним та доброзичливим.
9. Коли розмовляєш з іншими, будь стриманим, не дозволяй собі підвищувати голос, вживати образливі слова.
10. Якщо ти почув слово, зміст якого не розумієш, звернись за роз'ясненням. Не говори слів, значення яких ти не розумієш.

Примітка: можна збільшити кількість правил відповідно до кількості учасників.

Рефлексія

Вправа «Побутові механізми»

15 хв.

Мета: розвивати навички невербального спілкування.

Обладнання: картки з написами побутових механізмів.

Учасники об'єднуються в 4 групи. Психолог пропонує по одному учаснику з кожної групи підійти до нього і вибрати картку на якій написано назву побутового приладу (кавомолка, тостер, швейна машинка, м'ясорубка). В своїй групі команди радяться як їм показати дію в середині того приладу, який вони вибрали. Учні домовляються, хто буде певною частиною механізму і як їм доведеться взаємодіяти під час роботи побутового приладу.

Потім команди по черзі показують «роботу» своїх приладів – механізмів, а глядачі відгадують, що це за прилад.

Запитання:

Чи легко було домовитися та працювати в команді?

Вправа «Помічники»

5 хв.

Мета: створити доброзичливу атмосферу групової взаємодії.

Зараз ми з вами уявимо, що ми помічники на присадибній ділянці. Я буду вам говорити, а ви будете повторювати рухи.

Бабуся випрала білизну а викрутити її не може, допоможіть її. Міцно тримайте білизну в кулачках (діти стискають кулачки). Викручуйте сильніше, ще сильніше. А тепер струсіть та повісьте на мотузку. (потрібно стати навшпильки, потягнути руки в гору). Ну ось із білизною впоралися.

Допоможіть й дідусеві він посипає доріжку піском. (Діти беруть уявний пісок в руки і посипають навколо себе). А щоб пісок лежав щільно потупаймо ніжками.(тупають).

Молодці, а тепер погріємося на сонечку відпочинемо. (діти сідають зручно підіймають личка вгору замирюють очі).

Вправа «Без слів»

Дітям пропонується побажати щось своїм однокласникам без слів тільки за допомогою жестів.

Рефлексія заняття

Побажання

Заняття 5

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

Вправа «Вітання»

5 хв.

Мета: розвивати вміння не вербально спілкуватися.

Дітям пропонується привітатися без слів тими частинами тіла, які назве тренер: спочатку долоньями, потім носочками, п'ятками, плечима, кінчиками пальців.

Вправа «Правила роботи»

5 хв.

Мета: повторення правил роботи в групі.

Для ефективної роботи ми з вами повторимо наші правила роботи в групі:

1. Добровільна участь.
2. Довірливе спілкування.
3. Принцип «тут і тепер».
4. Активність.
5. Тактовність і толерантність.
6. Говорити по темі.

Вправа «Знайди пару»

10 хв.

Мета: розвивати вміння не вербально спілкуватися та вміти домовлятися з однокласниками.

Обладнання: картки з написами тварин

Тренер роздає картки із написами тварин. Далі пропонує учасникам без слів, а за допомогою жестів порухатися в колі і знайти свою пару. Після того як утворяться пари тренер пропонує на одному листочку тримаючись за одну ручку кожній парі намалювати будинок, де живе їх тварина.

Запитання

Чи легко було спілкуватися без слів?

Чи вдалося намалювати гарний малюнок?

Вправа «Малюнок за інструкцією»

15 хв.

Мета: навчити спільно взаємодіяти

Обладнання: картки з зображеними геометричними фігурами, чисті аркуші, ручки

Учасники об'єднуються в пари і сідають спиною один до одного. Один учасник кожної пари отримує картку з зображеними геометричними фігурами, які послідовно з'єднані між собою. Його завдання – давати інструкції своєму партнеру таким чином, щоб він зобразив малюнок, який є на картці.

Учасники обмінюються завданнями.

Запитання

Які умови необхідні для того, щоб зміст повідомлень, однаково розумівся тим, хто говорить, і тим, хто слухає?

Вправа «Подумаємо про добро»

10 хв.

Мета: розвивати вміння висловлювати своє позитивне бачення..

Обладнання: м'яч.

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

Тренер кидає кожному учаснику кола по черзі м'яч. Той, хто спіймає м'яч повинен назвати добру людину і пояснити чому він так її назвав. Коли всі діти розкажуть про своїх добрих людей, тренер пропонує бажаючому перелічити всіх тих добрих людей, про яких говорилося в колі.

Запитання

Що для вас значать добрі люди, яких ви називали?

Рефлексія заняття

Побажання

Заняття 6

Вправа «Вітання»

5 хв.

Тренер пропонує привітатися та продовжити речення «Якби я був вітром...»

Вправа « Правила роботи»

5 хв.

Мета: повторення правил роботи в групі.

Для ефективної роботи ми з вами повторимо наші правила роботи в групі:

1. Добровільна участь.
2. Довірливе спілкування.
3. Принцип «тут і тепер».
4. Активність.
5. Тактовність і толерантність.
6. Говорити по темі.

Вправа «Мереживо мого життя»

20 хв.

Мета: дати розуміння, що таке командний успіх.

Обладнання: клубок цупкої нитки.

Зараз ми з вами сплетемо мереживо нашого життя, яке залежить багато в чому від нашої взаємодії з іншими. Інші це - батьки, друзі, близькі, однокласники, сусіди... Тренер пропонує передавати клубок хаотично та затискати нитку в руках. Кожний учасник, який отримав клубок проговорює: «Що потрібно робити для ефективної взаємодії з іншими». Коли всі учасники передадуть клубок та затиснуть нитку утвориться «мереживо». Тренер пропонує групі потягнути «мереживо» в свою сторону та звертає увагу на те, що воно не розірвалося.

Висновок: При правильній, ефективній взаємодії ми не залишимося самотніми і будемо мати завжди надійних друзів, люблячих батьків, поважаючих однокласників....

Вправа «Чотири стихії»

5 хв.

Мета: розвантажити учасників тренінгу.

Діти стоять у колі. Тренер повідомляє про те, що коли він скаже «Земля» діти повинні опустити руки вниз, якщо слово «Вода» - простягнути руки вперед, слово «Повітря» - підняти руки вгору, слово «Вогонь» зробити рухи руками. Хто робить помилку сідає на стільчик.

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

Вправа «Кого ми поважаємо»

10 хв.

Мета: розвивати вміння само рефлексії.

Обладнання: папір, фломастери

Діти ділять листочок на дві половини. На одній половинні вони пишуть тих людей, кого поважають, на іншій частині - тих, чию повагу вони хотіли б заслужити.

Запитання

Яку роль відіграє повага в житті людини?

Що потрібно зробити, щоб заслужити повагу людей?

Вправа «Добрий голуб»

5 хв.

Мета: навчити учнів толерантно спілкуватися, бачити позитивне в оточуючих.

Тренер пропонує дітям вільно розійтися по колу та завмерти зобразивши якесь дерево. Одного з дітей психолог обирає голубом. Завдання голубу пролетіти між деревами та сказати кожному добре слово. Вправа повторюється кілька раз.

Вихідне анкетування

Дай будь – ласка відверту відповідь на запитання:

- що ти дізнався про взаємодію;
- від чого залежить ефективна взаємодія;
- яка вправа тобі найбільше запам'яталася;
- чи сподобалася тобі участь у тренінгу.

Пелішенко Галина Федорівна – методист з навчальних дисциплін(іноземні мови)

З досвіду роботи Кравчук Галини Дмитрівни

Кравчук Г.Д. працює вчителем англійської мови в закладі «Загальноосвітня школа I-III ступенів №31 ВМР» з 1987 року. Вона досконало володіє фактичним матеріалом та методикою його викладання. Уроки проводить на високому науково-теоретичному та методичному рівні, використовуючи як традиційні, так і інноваційні методи викладання. З року в рік вчителька має призерів II туру Всеукраїнської олімпіади з англійської мови. Вона очолює міське методичне об'єднання вчителів іноземної мови та шкільне МО вчителів іноземної мови. Кравчук Г.Д. розробила навчально-методичний посібник «Використання рольових ігор у навчальному процесі», який включає зразки карток з рольовими іграми для парної та групової форм роботи, що дає учням можливість чітко усвідомити структуру ситуації та характеру ролі, допомагає побудувати діалог. Досвід її роботи вивчається в місті. Галина Дмитрівна постійно співпрацює з міським та обласним методичними кабінетами англійської мови, проводить відкриті уроки для вчителів міста та слухачів ВОПОПП. Нагороджена Почесними грамотами департаменту освіти Вінницької міської ради, адміністрації закладу за вагомий внесок у навчання та виховання підростаючого покоління.

Викладання, організоване на основі завдань комунікативного характеру, навчання іншомовної комунікації, використовуючи всі необхідні для цього завдання і прийоми, є відмінною особливістю її уроків. Діяльнісна сутність комунікативно-орієнтованого навчання іноземної мови реалізується в умовах гуманістичного підходу до навчання. При такому підході створюються позитивні умови для активного і вільного розвитку особистості в діяльності. Саме на уроці «Винахідники та винаходи» можна було побачити, як учні отримують можливість вільно виражати свої думки і почуття у процесі спілкування. Використання творчих, проектних, групових, інтерактивних форм роботи, раціональне застосування різноманітних навчальних засобів сприяли ефективному проведенню уроку на високому науково-методичному рівні.

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

Кравчук Галина Дмитрівна - вчитель англійської мови, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, вчитель-методист закладу «Загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №31 ВМР»

Тема: “Inventions and Inventors”

Винаходи та винахідники

Мета:

Навчальна: Активізація використання лексики по темі. Практикування учнів в аудіюванні і усному мовленні. Формування комунікативної компетенції у навчанні говорінню та в умінні вести монологічне та діалогічне мовлення.

Розвиваюча: Розвиток творчих здібностей учнів, образного мислення, пам'яті. Розвиток пізнавальної активності учнів, навичок самостійної роботи. Розвиток логіки висловлювання, уміння систематизувати свої знання, висловлювати свою думку й уміння обґрунтувати свою точку зору. Розвиток здібностей у колективній роботі в групі.

Виховна: Виховання почуття відповідальності за спільну роботу. Виховання поваги до точки зору співрозмовника. Виховання інтересу до вивчення англійської мови.

Обладнання: Підручник, телевізор, комп'ютер та комп'ютерна презентація, проекти, виконані учнями, роздатковий матеріал, картки з завданнями, портрети винахідників та ілюстрації з винаходами.

Тип уроку: Комбінований.

Хід уроку

I. Оргмомент. Мотивація навчальної діяльності, повідомлення теми і мети уроку.

T: Good morning, dear children! I'm glad to see you. How are you? Sit down. Let's begin our lesson. I invite you to take part in the lesson the topic of which you'll find out if you solve the crossword. Look at the blackboard and try to guess the hidden words.

- 1) It is used for washing the dishes. (a dishwasher)
- 2) It is used for moving fast around the world. (a plane)
- 3) It is used for watching pre-recorded videos. (a video player)
- 4) It is used for taking photographs. (a camera)

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

- 5) It is used for receiving and making calls.(a telephone)
- 6) It is used for watching programmes on different channels.(a television)
- 7) It is used for making and receiving calls from any place you like. (a mobile)
- 8) It is used for finding and using information, playing games.(a computer)
- 9) It is used for opening cans.(a can opener)
- 10) It is used for cooking food. (a gas stove)

d i s h w a s h e r
p l a n e
v i d e o p l a y e r
c a m e r a
t e l e p h o n e
t e l e v i s i o n
m o b i l e
c o m p u t e r
c a n o p e n e r
g a s s t o v e

T: Read the key word.

P1: **Inventions.**

T: So, the topic of the lesson is “Inventions and inventors”, today we’ll speak about inventions and inventors. You’ll learn a lot of useful information about achievements of scientists from different countries. Also you’ll have plenty of practice in translation, reading, speaking, listening and writing.

II. Мовленнєва зарядка.

T: Now answer my questions, please. What units and machines do you use in your household?

P1.: Many of them: a car, a computer, a refrigerator, a vacuum cleaner and so on.

T: I see. What is the most useful thing for your Mum?

P2.: In my opinion, it is a washing machine (a cooker).

T: What unit or machine can’t you do without?

P3.: It is my computer.

T :What thing can’t your Dad live without?

P4.: Without his car (TV), to my mind.

T: What thing do you use every day?

P5.: I think, it is my mobile telephone (hairdryer).

T: What thing can you easily do without?

P6.: I hope, it is a sewing machine. I hardly ever use it.

T: What is your favourite unit?

P7: I think it is my camera. I am fond of taking pictures.

T: What about you?

P8: I like watching TV.

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

T: I see. Well, you use many units and machines. And do you know the names of people who invented them?

P1: I'd name such of them as Alexander Graham Bell, Karl Benz, Tomas Alva Edison, Frez and Yakovlev and so on.

III. Тренування учнів у читанні.

T: Your home task was to read the text about a famous American inventor **Tomas Alva Edison**. Now I want to check up how hard-working you were. We'll do a very interesting task. But at first look at the blackboard. Pay attention to the following words:

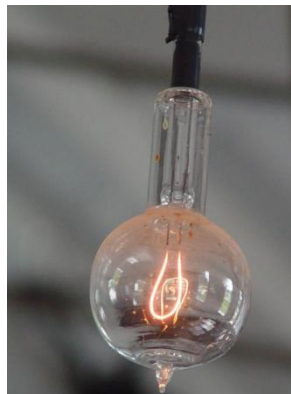
To be awake – не спати

A hand (of a clock) – стрілка

Tomas Alva Edison (1847 – 1931)

To shake (shook, shaken) – потрясти

An award = a prize

T: And now you'll get some stripes of paper. You are to put them in order.

When Edison was a boy of fifteen, he worked as a telegraph operator. He had to be on duty at night, from 7 o'clock in the evening till 7 o'clock in the morning. But at night there was never much work and telegraph operators usually slept.

signal every hour

always came at the same time, at the beginning of each new hour. That surprised the boss. So one night he sent an inspector to see how well the boy was working.

When the inspector opened the door, he saw Edison sleeping in his chair. The inspector was going to shake the boy, when he saw a clock with a mechanism on the table near the telegraph apparatus.

He waited to see what would happen. When the hand of the clock pointed to the hour, the mechanism began to work and sent a signal.

The inspector went up to the boy and shook him. Edison awoke. He was told that he had lost his job.

This story explains why the first of Edison's many inventions was never patented.

T: If all of you are ready let's read the text.

T: Good for you. Now let's do some tasks.

1. Choose the best title of the story:

- The invention of telephone.
- Edison's first invention.
- The first award.

d. Find the false answer.

- Edison worked as a telegraph operator.

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

- b. He had to be on duty at night.
- c. There was never much work at night.
- d. The telegraph operators usually slept at night.
- e. The boss himself came to see how well the operators were working.

3. Complete the following sentences:

- 1) The boss ordered each operator
 - a) to give a signal every hour;
 - b) to have lunch at night.
 - 2) When the inspector opened the door, he saw
 - a) Edison reading a newspaper.
 - b) Edison sleeping in his chair.
 - 3) The inspector told the boy that
 - a) he would be given an award for his job
 - b) he had lost his job.
4. Why did the boss send an inspector to see how well Edison was working?
- a. Edison used to read while working.
 - b. Edison wanted more money for his job.
 - c. He was surprised that Edison's signals always came at the same time.

T: Thank you. That was great.

IV. Розвиток умінь монологічного мовлення.

T : Your classmates have prepared presentations about different inventions that we use in our life. But at first I want you to do some exercises. Look at the screen. Match the words and definitions:

1. a TV set	a. to take photographs
2. a car	b. to receive or make calls around the home
3. a computer	c. to perform everyday cleaning tasks
4. a video player	d. to move fast and quick around the world
5. a camera	e. to watch pre-recorded videos
6. a vacuum cleaner	f. to keep food fresh for a long time
7. a fridge	g. a system for sending or receiving speech over long distance
8. a mobile telephone	h. to have fun and to entertain
9. a plane	i. to write programs, play games, find and use information
10. a telephone	j. to move wherever you want by yourself

T: And now listen to your friends.

P1: Joseph Nicéphore Niépce (1765 – 1833)

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

Joseph Nicéphore Niépce was a French inventor, most noted as one of the inventors of photography and a pioneer in the field. He is well-known for taking some of the earliest photographs, dating to the 1820s. As revolutionary as his invention was, Niépce is little known even today.

P2: Karl Friedrich Benz (1844 – 1929)

Karl Friedrich Benz was a German engine designer and automobile engineer, generally regarded as the inventor of the petrol-powered automobile and pioneering founder of the automobile manufacturer, Mercedes-Benz.

P3: James Murray Spangler (1848 - 1915)

In 1907, James Murray Spangler, a janitor in Canton, Ohio invented an electric vacuum cleaner from a fan, a box, and a pillowcase.

P4: John Logie Baird (1888 – 1946)

John Logie Baird was a British engineer and inventor of the world's first working television system, also the world's first fully electronic colour television broadcast. Although Baird's electromechanical system was eventually

displaced by purely electronic systems his early successes demonstrating working television broadcasts and his colour and cinema television work earn him a prominent place in television's invention.

P5: John Gorrie (1803 – 1855)

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

John Gorrie was a physician, scientist, inventor, and humanitarian, is considered the father of refrigeration and air conditioning.

P6: Henry Ford (1863 – 1947)

Henry Ford was the American founder of the Ford Motor Company and father of modern assembly lines used in mass production. His introduction of the Model T automobile revolutionized transportation and American industry. He was a prolific inventor and was awarded 161 US patents.

P7: Alexander Fleming (1881 – 1955)

Sir Alexander Fleming was a Scottish biologist and pharmacologist.

His best-known achievements are the discovery of the enzyme lysozyme in 1923 and the antibiotic substance penicillin from the fungus *Penicillium notatum* in 1928, for which he shared the Nobel Prize in Physiology or Medicine in 1945 with Howard Walter Florey and Ernst Boris Chain.

P8: Sergey Pavlovich Korolyov (1907 – 1966)

Sergey Pavlovich Korolyov was the head Soviet rocket engineer and designer during the Space Race between the United States and the Soviet Union in the 1950s and 1960s. He is considered by many as the father of practical astronautics.

P9: William Henry "Bill" Gates III (born October 28, 1955)

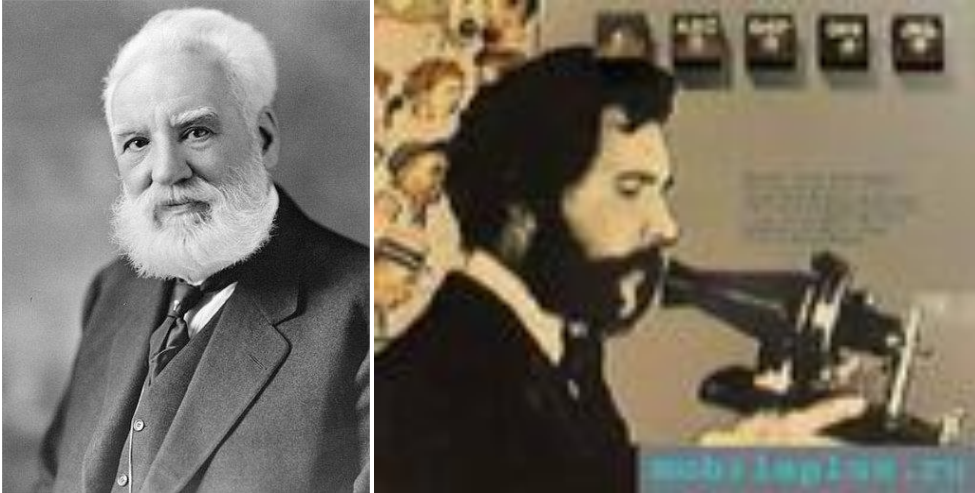
William Henry "Bill" Gates III is an American business magnate, philanthropist, and chairman of Microsoft, the software company. During his career at Microsoft, Gates held the positions of CEO and chief software architect, and remains the largest individual shareholder. Gates is one of the best-known entrepreneurs of the personal computer revolution.

P10: Sir Ian Wilmut (born 7 July 1944)

Sir Ian Wilmut is an English embryologist and is currently Director of the MRC Centre for Regenerative Medicine at the University of Edinburgh. He is best known as the leader of the research group that in 1996 first cloned a mammal from an adult somatic cell, a Finnish Dorset lamb named Dolly.

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

P11: Alexander Graham Bell (1847 – 1922)

Alexander Graham Bell was an eminent scientist, inventor, engineer and innovator who is credited with inventing the first practical telephone. His research on hearing and speech led him to experiment with hearing devices which eventually culminated in Bell being awarded the first U.S. patent for the telephone in 1876.

V. Розвиток усного мовлення.

T: Now let's play a game. Guess what invention is described on your stripes.

There are many major milestones in the history of it, starting with 1936, when Konrad Zuse built the first freely programmable machine. (a computer)

In 1884, Paul Nipkow sent images over wires using a rotating metal disk technology with 18 lines of resolution. This invention then evolved along two paths, mechanical and electronic. (a CD player)

In 1769, the very first road vehicle was invented by the French mechanic Nicolas Joseph Cugnot.

However; it was a steam -powered model. In 1885, Karl Benz designed and built the world's first practical model to be powered by an internal-combustion engine. (automobile)

In 1814, Joseph Nicephore Niepce created the first photographic image with a camera obscura, however, the image required eight hours of light exposure and later faded. (a camera)

This medicine was discovered by Alexander Fleming in 1928. Andrew Moyer patented the first method

of industrial production of it in 1948. (penicillin)

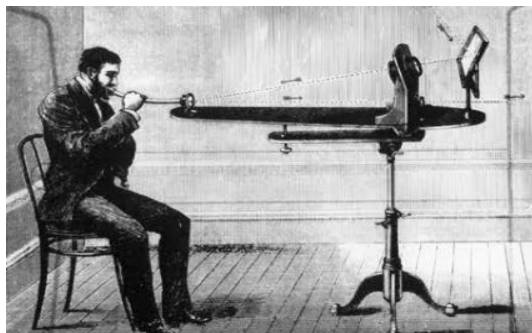
This is an instrument that converts voice and sound signals into electrical impulses for transmission

by wire to a different location, where another object receives the electrical impulses and turns them back into sounds. Alexander Graham Bell invented it in 1875. (a telephone)

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

VI. Розвиток навичок аудіювання.

T: I'd like to suggest you to speak more about the telephone. But at first let's watch a short film about Alexander Graham Bell and his invention. I want you to be very attentive because after watching you will have to answer my questions..

T: Will you answer my questions

1. When and where was Alexander Graham Bell born?

P1: Alexander Graham Bell was born in Edinburgh, Scotland on 3rd March, 1847.

T: 2.What education did he get?

P2: , Bell was mainly educated at home. However, he did spend two years in Edinburgh Royal High School and attended a few lectures at Edinburgh University.

T: 3.Where did he work in 1864?

P3: In 1864 Bell began work as a teacher at Elgin's Western House Academy.

T: 4.Why did his family emigrate to Canada?

P4: . Bell's health began to deteriorate and as both his brothers both died of tuberculosis, and in 1870 the family decided to emigrate to Canada.

T: 5.What did he do after after experimenting with various acoustical devices?

P5: After experimenting with various acoustical devices Bell produced the first intelligible telephonic transmission with a message to his assistant,

T: 6.When did he patent his telephone?

P6: , Bell patented his telephone on 3rd March, 1876.

T: 7.What did he invent in 1883?

P7: In 1883 Bell invented the graphophone, the first practical system of sound recording.

T: 8.When did he die?

P8: Alexander Graham Bell died in Nova Scotia, Canada, on 2nd August, 1922.

VII. Активізація навичок діалогічного і монологічного мовлення.

T: I think the telephone is the most useful invention that we can imagine. We always need to keep in touch with people, offices and different institutions.

Do you enjoy talking on the phone?

How many calls a day do you make?

Do you have a mobile phone?

What is the best thing about a mobile phone?

What is the worst thing about it?

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

When you phone to somebody do you prefer hearing telephone hooter or a ring-tone? Do you know what is my favourite ring-tone?

b) Фізкультхвилинка.

(Pupils sing a song “Yesterday”)

c) T: Now I want you to show how much you know about a mobile phone.

Answer my questions, please.

1. Who invented it?

P1: Dr Martin Cooper

P2: The invention of a mobile phone, or a cell phone as it's alternately called, is credited to Dr Martin Cooper at Motorola. He made the first successful call over the system on April 3, 1973.

T: Why do we need it?

P3: A mobile phone allows you to use telephone service from almost anywhere.

A portable or cordless phone allows you to talk wirelessly but the receiver is still connected to the same land line. A mobile phone allows you more range and allows you to communicate much further from virtually anywhere in the city, country, or world. You have the ability to make a telephone call or receive one wherever you happen to be with your mobile phone.

T: How does it very?

P4: Mobile phones come in many different configurations. Most are about the size of a candy bar, have a display and a keypad. Some configurations come with a flip that opens up to show the display and the keypad, thereby keeping it protected. Cell phones are available big and small, simple and complex. Some just

make simple phone calls; others have tiny cameras, MP3 players, digital organizers built into them. Some of the newer models can even allow you to use the Internet over them, browse various services such as news, or movie listings. New models are always being introduced. New fashions, new technology, more features, cheaper cost, better performance keep the market place filled with plenty of choices.

T: How does it change the world?

P4: The mobile phone has radically changed the world since its introduction in 1973. With each year more and more people own one. Most families typically have two or three, the ability to easily communicate to anyone, anywhere, is a powerful concept. This was true when the telegraph was first invented, and then taken to a new level

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

with the advent of the telephone. The mobile phone is just the next extension of that technology.

VIII. Розвиток монологічного мовлення.

T: It's high time to speak about one more invention. To guess what it is I want you to listen to a dialogue.

Father: OK, dear! I think we need to check what's wrong with your computer. It isn't working properly, is it?

Paul: No, it isn't. I have been working at my History report for a week and now I have nothing to present at the lesson tomorrow.

Father: You still have some time to prepare it.

Paul: Not with the help of my computer. A CD-drive isn't working properly. I can't save my presentation on a disk. We need to think about buying a new one.

Father: I don't think so. We can still replace some parts of it. I mean we can buy a new CD-drive.

Paul: A new CD-drive, and a new monitor, and a new keyboard...

Father: Do you want to say that your computer is too old. How long have you had it?

Paul: We made it three years ago.

Father: But we replace its parts with the newer things from time to time. Don't you remember that we bought a new modem only a month ago? And the speakers, they aren't old, either.

Paul: OK. I can still use my computer, but I don't think it's good enough for you to work on.

Father: It really isn't. We have to choose a new laptop for me.

Paul: Sure. And I'll be able to work on it from time to time, yeah?

T: it's really easy task to guess that our pupils have spoken about the computer. But it's

rather difficult to name a person who had invented it. Who wants to speak?

Konrad Zuse (1910-1995)

P: Konrad Zuse (1910-1995) was a construction engineer for the Henschel Aircraft Company in Berlin, Germany at the beginning of WWII. Konrad Zuse earned the semiofficial title of "inventor of the modern computer" for his series of automatic calculators, which he invented to help him with his lengthy engineering calculations. Zuse has modestly dismissed the title while praising many of the inventions of his contemporaries and successors as being equally if not more important than his own.

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

In 1936, Zuse made a mechanical calculator called the Z1, the first binary computer. Zuse used it to explore several groundbreaking technologies in calculator development: floating-point arithmetic, high-capacity memory and modules or relays operating on the yes/no principle. Zuse's ideas, not fully implemented in the Z1, succeeded more with each Z prototype.

In 1939, Zuse completed the Z2, the first fully functioning electro-mechanical computer.

T: I'd like to listen to your attitude to this very useful thing.

P1: I'd like to talk about computers as far as daily life goes. The computer means an incredible amount to me because not only I enjoy working on it but I love making 'chat' friends around the world. We share our hobbies and interests with each other. My brother and I also spend much time playing computer games and surfing the Internet. I use my computer when I prepare a school report or find information for a project.

P2: In my opinion, computer is a critical part of our everyday life. I see the future heading in that direction: where technology advances and more things become automated through computers. Some people say that computers disconnect people but I don't think so. I usually join newsgroups, send and receive e-mails from my friends. I often download pages with photos, music and video. There is no need to spend time waiting for the letter to come to your house by post mail. You can write to me *davidbillings@aol.com*

P3: The computer brings a better quality for living in some respect. You can save your time and do the on-line shopping or pay[^] your bills. As for me, I can design web pages and programmes for the computer. My father has taught me to build computers, and so I have a new hobby now. I think that whatever you choose to do in your life, the computer can be a very nice tool to help you. Oh, yes, computers can really do wonders when used properly!

T: What is the life with computers like?

P1: Computers are used for typing documents.

P2: Computers are used for...

T: What would the life without computers be like?

P1: Without computers we wouldn't be able to communicate easily.

P2: Without computers we wouldn't be able to...

T: We have heard about advantages of using of computers. Can you say what disadvantages of using of computers you know.

IX. Підсумки уроку.

T: And now look at the blackboard and read the saying.

The march of invention has clothed mankind with powers of which a century ago the boldest imagination couldn't have dreamt.

Henry George

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

T: People have invented a lot of useful things to make their life more comfortable. Almost every day a new technique or product appears in the world. But we always need something more useful, more effective and more comfortable. What do you think about it? I'm sure you will like your [homework](#). I want you to write a composition "What Invention Would You Like to Invent?"

And now I want to know what you think about our today's lesson. Was it useful? Did you feel comfortable? Did you like it?

[b\) Виставлення і коментування оцінок.](#)

T: Your marks.

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

Дідур Вікторія Володимирівна – вчитель історії закладу «Загальноосвітня школа I-III ступенів №26 Вінницької міської ради»

«Суцільна Колективізація»

Мета:

- *Визначити причини переходу до суцільної колективізації;
- *Розкрити етапи і наслідки суцільної колективізації;
- *Показати політику радянського керівництва стосовно заможного селянства;
- *Вчитися встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, працювати з документами, робити висновки та узагальнення.

Тип уроку: Вивчення і засвоєння нового матеріалу.

Форма уроку: Інтегрований.

Обладнання:

Агітаційні плакати, документи, спогади очевидців, відео- та аудіозаписи, записи пісень І. Дунаєвського та В. Лебедева-Кумача «А ну-ка, девушки», та «Вдоль деревни» фотовиставка, таблиця «Причини, етапи і наслідки колективізації».

Клас заздалегідь розділений на три групи: «куркулі»; «середняки»; «бідняки» (кожна група отримала домашнє випереджальне завдання: підготувати спогади очевидців тих подій).

Опорні поняття:

- Хлібозаготівельна криза;
- Колективізація;
- Куркульство;
- «Розкуркулення»;
- Колгосп;

Опорні дати:

- 1927 р.- XV з'їзд ВКП(б) – курс на колективізацію;
- 1927 – 1929 рр. – хлібозаготівельна криза;
- Листопад 1929р. – пленум ЦК ВКП(б) – рішення про завершення колективізації в Україні восени 1931 – навесні 1932 рр.

Хід уроку:

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

I. Організація класу.

II. Вступне слово вчителя.

– *Мета нашого сьогоднішнього заняття визначити причини, хід і наслідки колективізації. Для цього ми спробуємо поринути в кінець 20-х початок 30-х років XX сторіччя, поміркуємо та дамо оцінку суцільній колективізації. А щоб нам легше було це зробити, я пропоную вам переглянути документальні кадри, які нагадують нам з чого усе починалося(перегляд документального фільму).*

- 1927 г. – XV з'їзд ВКП (б) визначив, що колективізація – це основне завдання партії на селі. На з'їзді було зазначено, що цей процес буде поступовий та добровільний. Але дійсність виявилась іншою.

Давайте спробуємо розібратися, чому так сталося, а для цього дамо відповіді на декілька запитань:

яке основне рішення було прийнято на XV з'їзді ВКП(б)?

розкрийте зміст поняття «індустріалізація»?

з якими проблемами зіштовхнулося радянське керівництво під час індустріалізації?

(відповіді учнів)

Вчитель:

– Отже, нестача коштів ставить під загрозу сталінську індустріалізацію. Зростає потреба у постачанні хліба містам, продажу зерна за кордон, щоб інвестувати індустріалізацію. Селяни ж не хотіли добровільно продавати зерно державі за низькими цінами. Саме тому Сталін приймає рішення про проведення суцільної колективізації.

Робота з словником:

Колективізація – процес об'єднання дрібних одиничних селянських господарств у великі кооперативні соціалістичні господарства (колгоспи), складова частина політики партії по соціалістичному перетворенню суспільства.

III. Робота над заповненням таблиці.

1) разом із вчителем учні визначають причини колективізації і заповнюють першу колонку таблиці:

- * потреба держави у величезних коштах для індустріалізації;
- * дрібні приватні селянські господарства не могли постачати державі в достатній кількості продукцію сільського господарства;
- * хлібозаготівельна криза 1927р;
- * збільшення в селі за роки НЕПу числа сільської буржуазії – куркулів, що суперечило соціалістичній ідеології;
- * приватні селянські господарства були незалежні від держави.

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

Таблиця №

Причини колективізації	Етапи	Наслідки колективізації	
		позитивні	негативні

Вчитель:

– Свої рішення треба було обґрунтовувати і тому 7 листопада 1929 р. в «Правді» з'явилася стаття Сталіна «Рік великого перелому», де говорилося «про докорінний перелом у розвитку нашого землеробства від дрібного і відсталого індивідуального господарства до великого і передового колективного землеробства».

Починаючи колективізацію сталінське керівництво ставило чіткі завдання:

- * перекачати кошти з села в місто для індустріалізації;
- * забезпечити промислові центри дешевими продуктами харчування та сировиною для підприємств;
- * Перетворення селянства в слухняну, керовану масу;
- * Знищення куркульства як ворожого класу.

Для того, щоб цей процес не розтягувався на 10-ти річчя, було встановлено чіткі етапи колективізації. 5 січня 1930 р. вийшла постанова ЦК ВКП (б) «Про темпи колективізації і заходи допомоги держави колгоспному будівництву». Вона встановлювала жорсткі терміни завершення колективізації.

- 2) учні під диктовку вчителя заповнюють другу колонку таблиці (етапи колективізації):

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

Регіони	Роки
Північний Кавказ, Середня і Нижня Волга	осінь 1930 – весна 1931
Україна, Центральні і Чорноземні регіони, Сибір, Урал, Казахстан	осінь 1931 – весна 1932
Інші регіони	Кінець 1933

На виконання рішень Москви партійно-державний апарат України виступив з рядом власних ініціатив щодо прискорення темпів колективізації.

24 лютого 1930 р. С. Косіор підписав лист-директиву місцевим партійним організаціям України, в якій ставилося завдання: «Степ треба цілком колективізувати за час весняної посівної кампанії, а всю Україну – до осені 1930 р.». Таким чином, вузьке коло партійних намісників центру, яким належала вся повнота влади в республіці, скоротило строки колективізації на 1-1,5 року.

Для селян колгоспи не були нововведенням. Форми об'єднання селян існували і раніше.

??? Давайте пригадаємо, які вони були і що передбачали?

/відповіді учнів/

??? Як ви гадаєте в які об'єднання було вигідно вступати селянам

/відповіді учнів/

Вчитель:

- Для забезпечення успішної колективізації створювалися державні сільськогосподарські підприємства, які зосереджували наявну сільськогосподарську техніку і кадри механізаторів. Ці підприємства одержали назву машинно-тракторних станцій (МТС).

- Їхнім завданням було виробничо-технічне обслуговування колгоспів і радгоспів – головним чином тракторна оранка і комбайнове збирання хліба.

- Перша в Радянському Союзі МТС була створена у 1928 р. в Україні, у радгоспі ім. Т. Шевченка Берегівського району Одеської округи.

- Істотного впливу на сільськогосподарське виробництво МТС на початку колективізації не справили: в колгоспах переважала ручна праця, гужовий транспорт і традиційна агротехніка. Натомість інше завдання МТС посилення впливу держави на село – вони забезпечували.

Колективізація перетворюється на комунізацію. Іноді це доходило до абсурду:

- у селі Передільському, на Луганщині під керівництвом уповноваженого з округи була влаштована демонстрація з червоним і чорним прапорами. Демонстранти зупинялися біля кожного двору і пропонували господарю стати під червоний прапор - якщо він «за соціалізм», або під чорний – якщо той «за капіталізм».

- у Ровеньківському районі тієї ж округи уповноважений районний суддя засудив селянина до двох років ув'язнення за те, що він не вступив до колгоспу.

- у с. Григорівні Амвросіївського району Сталінської округи місцевий кооператив під тиском сільради перестав видавати товари тим біднякам, які не вступили до колгоспу.

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

– *А зараз послухаємо ставлення різних верств селян до колгоспного ладу/виступи групи куркулів, середняків і бідняків/*

Для вступу в колгосп радянське керівництво використовувало будь-які методи: залякування, обіцянки, агітацію тощо. Ми спробували зібрати цілу колекцію агітаційних плакатів тих часів (*демонстрація плакатів*).

– *Для того щоб краще відчувати атмосферу тих часів, я пропоную вам створити власний агітаційний плакат і одночасно прослухати пісні, в яких оспівувалося життя радянських колгоспників /робота в групах над створенням плакатів/ Демонстрація і обговорення учнівських робіт.*

Але все це не давало бажаних результатів і тому наприкінці грудня 1929 р. Сталін оголосив про кінець НЕПу і перехід до політики «ліквідації куркульства як класу».

Починається процес розкуркулювання. З 1927-1928 рр. у політиці держави щодо заможного селянства з'являються нові акценти. Було посилено оподаткування, обмежено оренду землі, заборонено використовувати найману працю, купувати машини, реманент.

Заможні селяни почали ділити землю між членами сім'ї, розпродавати майно й худобу та переїжджати до міста.

Особливо інтенсивно терор проти заможних селян провадився в перші місяці 1930 р. На 1 червня було «розкуркулено» 90 тис. селянських господарств України, що становило 1,8 % їхньої загальної кількості. Конфісковано й передано в колгоспи худоби, різноманітного реманенту, будівель на суму 90-95 млн. крб.

Заможні селяни шукаючи вихід, почали ділити землю між членами родини, розпродавати майно і худобу переїжджати до міста, ховати реманент. Але машина терору набирала своїх обертів. Майно розкуркулених селян конфісковували. Популярним в українському селі став приспів: «Ні корови, ні свині – тільки Сталін на стіні».

Перегляд відеоматеріалу із записом спогадів очевидців колективізації.

У ході колективізації постало питання про долю заможних селян.

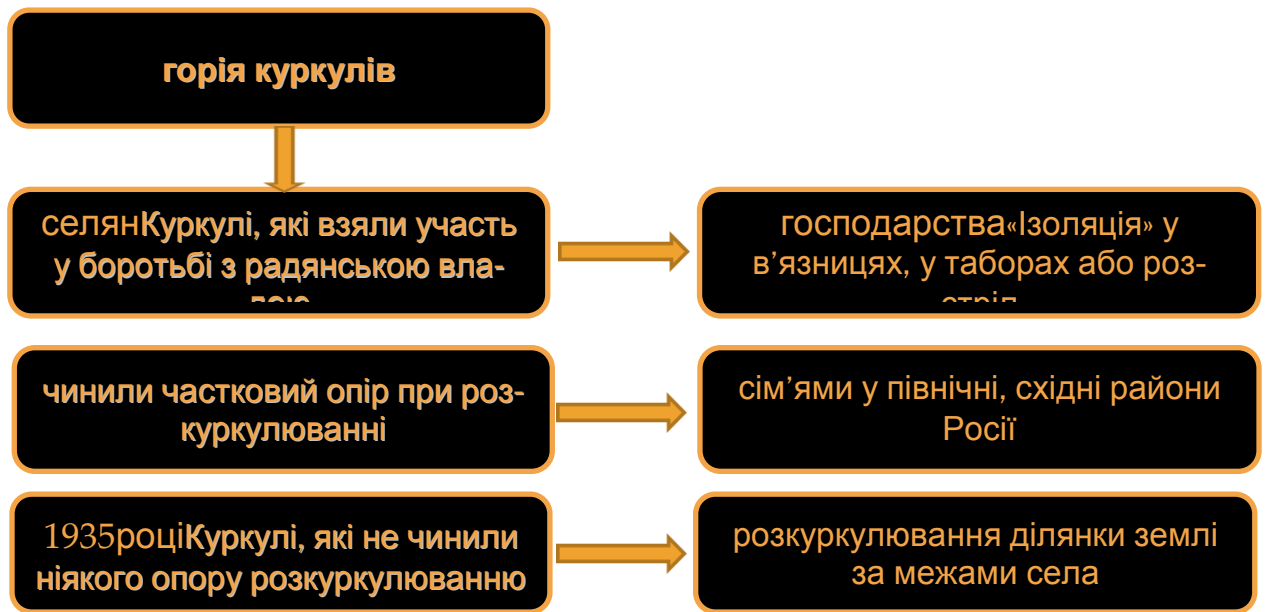
Офіційна ідеологія зображувала їх як куркулів, лютих ворогів радянської влади, жорстоких експлуататорів. Насправді лише невелика їх частина використовувала найманих селян. Як правило, основою їхнього добробуту була праця всіх членів родини, ощадливість, хазяйновитість. Ця частина селянства була найміцніше зв'язана із землею й не бажала з нею розлучатися.

Одна з причин розкуркулення – забезпечення колгоспів матеріальною базою.

Традиційно куркулем вважався той, хто використовував найману працю, але на практиці в куркулі могли зарахувати і середняка, що мав дві корови, або двох коней, або хороший будинок.

Постановою від 30 січня 1930 року було визначено три категорії куркулів.

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

Всього в Україні за роки колективізації експропрійовано близько 200 тис. селянських господарств. Разом з усіма членами сімей це становило приблизно 1,2–1,4 млн. чол. Понад половину з них – близько 860 тис. чол. – виселили на Північ і до Сибіру. Ця безправна категорія населення називалася «спецпереселенцями», зазнавала нелюдських страждань, використовувалася на найважчих роботах. Багато з них, особливо літніх людей, дітей, жінок, загинуло.

«Розкуркулювання» Ю. Кугач

Розкуркулювання позбавило село найбільш підприємливих, незалежних селян. Їх доля повинна була послужити прикладом тим, хто не бажав добровільно йти в колгосп. Куркулів виселяли з сім'ями, включаючи грудних дітей, старих.

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

Потужним резервом, з якого мають черпати керівні кадри будівельників соціалістичного землеробства, є індустріальні робітники. ЦК вважав за необхідне, крім систематичного зміцнення колгоспного руху керівними силами, направити в село протягом найближчих місяців на роботу в колгоспи, машинно-тракторні станції, кустарні об'єднання не менше 25 тисяч робочих з досить організаційно-політичним досвідом («Двадцятип'ятитисячними»).

Все це призвело до того, що в селі почалися масові антиколгоспні та антирадянські виступи – селяни забивали худобу, знищували або ховали реманент. Село поглинуло у вир самознищення. На початку 1930 року в Україні повстало близько 40 тисяч селян. Події набували справді загрозливого масштабу.

Щоб врятувати становище 2 березня 1930 року в «Правді» була опублікована стаття Сталіна «Запаморочення від успіхів». Всю провину за становище він поклав на виконавців, місцевих працівників, заявивши, що «не можна насаджувати колгоспи силою». Після цієї статті більшість селян стали сприймати Сталіна як народного заступника. Почався масовий вихід селян з колгоспів.

Лише за 100 днів після виходу статті із колгоспів в Україні вийшло близько 1 594 000 чоловік. Але це була лише одна сторона медалі. Зворотна сторона була протилежною.

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

Робота з документом

ТЕЛЕГРАМА ЖИТЕЛІВ С. ГЕЛЬМ'ЯЗІВ ШЕВЧЕНКІВСЬКОЇ ОКРУГИ ДО НАРКОМЗЕМУ УСРР 29 БЕРЕЗНЯ 1930 Р.

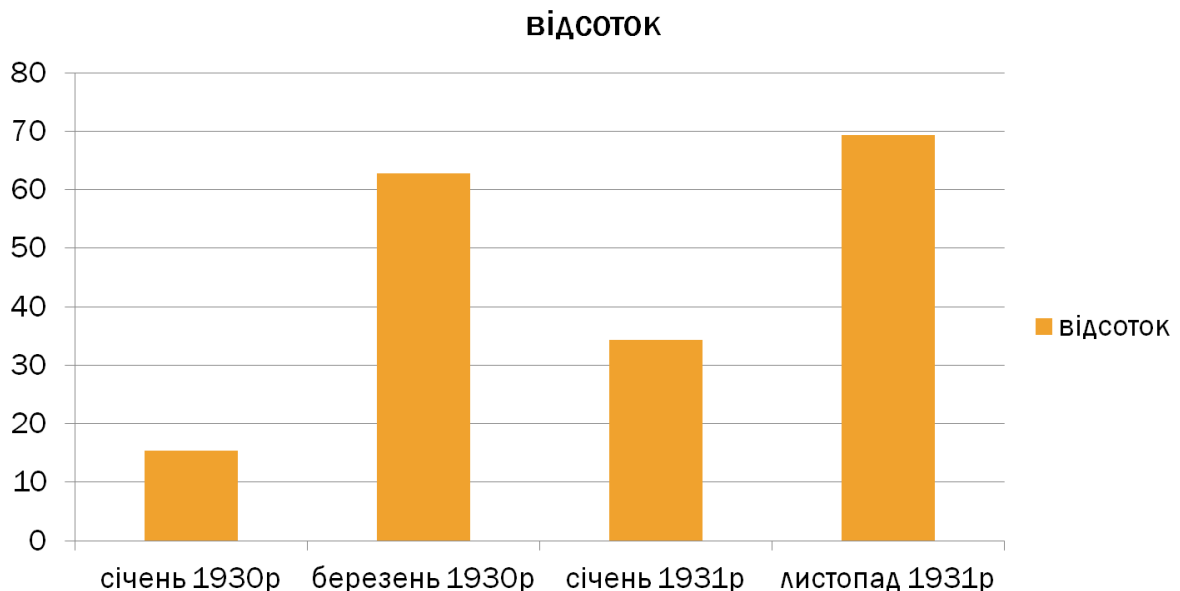
От імені 300 господарств, що вибули із знов організованих колгоспів, а також поодиноких господарств, запитання. Наша місцева влада як села, так і районна відмовилась одводити яровий клин, що визиває велику схвильованість людності, і не повертає с/г реманенту, живого і мертвого, і різного майна, що внесли до колгоспу. Прохають бідняки, в чім і розписуються три особи за всіх. М. Баран, М. Кодош, Х. Галян.

Обговорення:

- Що означало право виходу з колгоспів?
- Чому влада не повертала майно селянам?
- Про що це свідчило?

Але наприкінці 1930 року – на початку 1931 року почалась нова хвиля колективізації. Якщо на 1 січня 1931 року у колгоспах було 34,4 % господарств, то на 1 листопада того ж року – 69,3 %.

ТЕМПИ КОЛЕКТИВІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ.

Обговорення:

- Охарактеризуйте темпи колективізації в Україні.
- Як, на вашу думку, завдяки чому в листопаді 1931 року ступінь колективізації становив майже 70 %?

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

- Колгоспна система стала справжньою формою закріпачення селян.

Положення в селі було більш складним, ніж у місті. На неї дивилися перш за все як на постачальника дешевого зерна і джерело робочої сили. Держава постійно збільшувала норму хлібозаготівель, відбирало у колгоспів майже половину врожаю.

За поставляється державі зерно воно розраховувалося за твердими цінами, які протягом 30-х рр.. залишалися майже незмінними. Ціни на промислові товари збільшилися в той же час майже в 10 разів. Оплата праці колгоспників регулювалася системою трудоднів.

Розмір трудоднів визначався виходячи з доходу колгоспу, тобто тієї частини врожаю, яка залишалася після розрахунку з державою і машинно-тракторними станціями (МТС). За трудодні селяни отримували оплату зерном або інший виробленою продукцією. Праця колгоспника грошима майже не оплачувалася.

Звичайно, у міру успіхів індустріалізації на село стало надходити більше тракторів, комбайнів, автомашин та іншої техніки. У селі з'явилися молоді фахівці - агрономи, механізатори, ветеринари.

У лютому 1935 р. селянам дозволили мати присадибну ділянку, одну корову, двох телят, свиню з поросятами, до 10 овець. Індивідуальні господарства стали поставляти на ринок продукцію. Була скасована карткова система.

Радянське село змирилося з колгоспним ладом. У країні були введені паспорти, які селянам не видавалися. Фактично селяни прикріплювалися до місця свого народження, позбавлялися свободи пересування, вибору занять.

Результатом колективізації стала байдужість колгоспників до спільного майна та результатів власної праці.

Головною метою політики суцільної колективізації було створення умов для перекачування коштів із села на потреби індустріалізації.

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

Для закріплення опрацьованого матеріалу учні заповнюють дві останні колонки таблиці (позитивні та негативні наслідки колективізації).

IV. Підведення підсумків.

V. Оцінювання учнів.

VI. Домашнє завдання.

- провести інтерв'ю із родичами, які були сучасниками колективізації за запитаннями запропонованими у буклеті, який учні отримали наприкінці уроку.

Мельниченко Ольга Василівна – *вчитель математики закладу «Загальноосвітня школа I-III ступенів №21 Вінницької міської ради»*

Прикладні задачі як важливий фактор формування практичної компетентності учнів на уроках математики

Вступ

Математичні науки завжди мали широкі можливості для інтелектуального розвитку людини, бо розвивали логічне мислення, просторові уявлення, формували вміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати, обґрунтовувати. Математика була і залишається «царицею» всіх наук, бо є засобом вивчення фізики, хімії, астрономії, інформатики, всіх загальнотехнічних дисциплін, обчислювальної техніки. А ще математика повинна готувати учнів до життя в умовах ринкових відносин і конкуренції.

Математика виникла на основі практичної діяльності людей і на початку свого розвитку мала переважно практичну мету. Відірваність шкільного курсу математики від практики призводить до нерозуміння учнями мети вивчення формул, теорем, правил; викликає зниження інтересу до математичних знань. Одне з основних завдань учителя математики показати нерозривний зв'язок теорії з практикою. Тільки тоді математичні знання не будуть абстрактними і в учнів не виникатиме запитання: «А навіщо нам потрібно вивчати математику?»

На жаль, зміни в суспільстві відбуваються набагато швидше, ніж створюються нові підручники, які б відповідали цим змінам. В існуючих підручниках з математики зовсім мало завдань, де б зверталась увага на сьогодення та майбутнє, що вчили б використовувати здобуті знання в сучасному житті з ринковими відносинами, виховувати розумні бажання дітей, бережливість і економність. А саме такі завдання піднесли б в очах учнів цінність теоретичного матеріалу, а вчителям допомагали б у визначенні виховної мети уроку.

Основне завдання школи – дати підростаючому поколінню глибокі та міцні знання основ науки, сформувати навички та вміння застосовувати їх на практиці. Тому включення в навчальний процес математичних задач практичного змісту необхідне і надзвичайно важливе. У методологічному відношенні ці завдання цікаві тим, що дають змогу показати тісний зв'язок теорії і практики.

У педагогічній літературі поняття прикладної задачі трактується по-різному, а саме як:

- задача, що потребує перекладу з природної мови на математичну;
- задача, яка близька за формулюванням і методами розв'язування до задач, що виникають на практиці;
- сюжетна задача, сформульована у вигляді задачі-проблеми.

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

Прикладна задача повинна задовольняти таким умовам:

- питання задачі формулюється так, як воно зазвичай формулюється у житті;
- розв'язок задачі має практичну значимість;
- дані та шукані величини задачі мають бути реальними, взятими з життя.

Кожна прикладна задача виконує різні функції, що за певних умов виступають явно або приховано.

Деякі задачі ілюструють запозичений у природі принцип оптимізації трудової діяльності (діставати найбільший ефект з найменшими затратами), інші – розвивають здібності учнів до технічної творчості (геометричні задачі на побудову тощо). Розв'язування прикладних задач сприяє ознайомленню учнів з роботою підприємств і галузей народного господарства, що є умовою орієнтації інтересу учнів до певних професій.

Ми часто говоримо дітям про те, що на виробництві, у техніці, в побуті доводиться розв'язувати різні питання, зводячи їх до звичайних математичних задач. Це і знаходження площ, об'ємів, периметрів, відстаней до недоступних предметів тощо. Використання прикладних задач дозволяє вдало створювати проблемні ситуації на уроці (наприклад, чому вигідніше будувати одноповерхові будинки з квадратною основою, ніж з основою у вигляді іншого прямокутника з таким самим периметром тощо). Такі задачі стимулюють учнів до здобуття нових знань, збагачують учнів теоретичними знаннями з технічних та інших дисциплін.

Найважливішим засобом активізації самостійної, творчої діяльності учнів, розвитку їх розумових здібностей є задача. Проте, за стислим математичним формулюванням завдання не завжди можна побачити його практичний зміст, а тому втрачаються важливі моменти, що викликають інтерес до нього. Щоб не допустити цього, необхідно використовувати завдання, які пов'язані із ситуаціями повсякденного життя, що викликають пізнавальний інтерес учнів.

I. Історичні аспекти викладання математики

На перший погляд може здаватися, що історизм у викладанні математики та її прикладна спрямованість не пов'язані. Але якщо врахувати, що більшість понять класичної математики, що потрапили до шкільного курсу, зобов'язані своїм виникненням практичним потребам людини, то цей зв'язок стає очевидним.

Звернення до конкретних фактів з історії розвитку математики та вивчення математичних об'єктів розкриває практичний зміст математичних понять, пробуджує пізнавальний інтерес до науки. Тому потрібно на уроках математики вводити невеликі історичні екскурси, повідомляти дітям, звідки виникли ті чи інші математичні позначення, терміни, історії з життя вчених. Тільки потрібно розповідати стисло, але зацікавлено.

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

Починаючи вивчати новий математичний предмет, семикласникам цікаво дізнатися, що геометрія - найдавніша наука, зароджувалась з потреб практичної діяльності. Адже скрізь, де жили і працювали люди, необхідно було вимірювати, обчислювати, міркувати тощо. Перші документальні свідчення про геометричні знання дійшли до нас зі Стародавнього Єгипту. Води Нілу щороку затоплювали майже всі земельні ділянки, отже, єгиптянам доводилося їх знову розмежовувати. Так, саме в процесі роботи встановлювалися найпростіші властивості геометричних фігур.

Становлення геометрії як строгої науки пов'язане з працями давньогрецьких учених Фалеса і Піфагора (VI ст. до н.е.). Наприклад, можна розповісти про те, що досягнення Фалеса в геометрії не вичерпуються теоремою, що носить його ім'я. Стверджують, що Фалес відкрив теорему про вертикальні кути, довів рівність кутів при основі рівнобедреного трикутника, обґрунтував, що кут, який спирається на півколо, прямий, і першим описав коло навколо прямокутного трикутника. Фалесу приписують і доведення другої ознаки рівності трикутників, на основі якої він створив прилад для визначення відстані до кораблів на морі. Також цікавою є легенда, за якою Фалес у молоді роки побував у Єгипті і здивував єгипетських жерців, вимірявши висоту піраміди Хеопса через задачу з прямокутним рівнобедреним трикутником.

Споруджені за дві-чотири тисячі років до нашої ери, єгипетські піраміди і сьогодні вражають точністю метричних відношень, будівельники вже тоді знали немало геометричних положень і розрахунків.

Багато цікавого можна розповісти про відкриття теореми Піфагора. Наприклад, вважається, що саме від піфагорійців походить слово "математика" (грецьке "матема" означає "наука", "пізнання"). Теорема Піфагора є однією з найважливіших у геометрії, з її допомогою ми розв'язуємо і доводимо багато задач, зокрема і задач практичного змісту.

Учням цікаво буде дізнатися, як було відкрито ірраціональні числа, і зробив це Піфагор. А ще він створив вчення про гармонії і головну роль у ньому відводив числам. Цікавою є легенда про те, як Піфагор створив музичну гаму.

Однією з найвидатніших постатей в геометрії по праву вважається Евклід Александрійський (III ст. до н.е.). Його праця "Начала" стала підручником, за яким вивчали геометрію протягом майже двох тисяч років.

Цікава історія виникнення формули Герона. Про життя і діяльність Герона Александрійського відомо вкрай мало – навіть роки його життя достеменно не встановлені. Герон досяг визначних результатів у прикладних науках – геодезії та механіці. Він виклав правила вимірювання земельних ділянок і описав деякі вимірювальні прилади. У своєму найважливішому геометричному творі "Метрика" Герон навів доведення площі трикутника, нині відомої як формули Герона. Але пізніше з'ясувалося, що першим цю формулу в II ст. до н.е. вивів славнозвісний Архімед.

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

Шестикласникам завжди цікаво дізнатися, як з'явилися від'ємні числа, як тлумачили додатні і від'ємні числа в давнину, як виникли знаки «+» та «-» тощо.

Учням 9-го класу цікаво дізнатися, що в «Началах» Евкліда доведено нерівність $\frac{a+b}{2} \geq \sqrt{ab}$, є правила для знаходження суми членів геометричної прогресії. А також, що значних результатів в математичній статистиці досяг відомий український математик В.Я. Буняковський (1804-1889), який народився у Барі на Вінниччині, навчався у Франції, працював у Петербурзі.

Наведемо фрагмент підсумкового уроку з теми «Трикутник. Рівнобедрений трикутник» з використанням історичних відомостей.

II. Шляхи реалізації практичного спрямування шкільного курсу математики.

Прикладне спрямування можна здійснювати і за допомогою розв'язування окремих традиційних задач, що є в шкільних підручниках. Майже кожна абстрактна задача може бути математичною моделлю деякої прикладної задачі. Тому доцільно розкривати прикладне значення матеріалу, що вивчається; наближувати зміст традиційної задачі до життєвих ситуацій; пропонувати учням складати додаткові задачі за матеріалами екскурсій, спостережень, на основі історичних довідок; практикувати розв'язування задач з теоретичним навантаженням суміжних дисциплін.

Звичайно, створити такий підручник, у якому запитання і завдання «зачіпали» кожного конкретного учня, важко. Тому потрібно складати додаткові задачі до навчальних тем, які вчать учнів застосовувати отримані знання, спонукають їх замислюватися над своїми «я» в житті, формують у них бережливість, уявлення про сімейний бюджет, вдячність батькам за турботу, вміння раціонально використовувати свої ресурси.

Наприклад, перший урок в 5-му класі можна почати бесідою: навіщо кожен з них прийшов у кабінет математики, чого вони чекають від уроків математики і чим для них є математика. Вивчати математику потрібно, щоб навчитись логічно мислити, осмислювати свої дії, свою поведінку, завжди знаходити єдине правильне рішення в найскладнішій життєвій ситуації. Недарма М.І. Ломоносов говорив: «А математику ще й тому вивчати потрібно, що вона розум до ладу приводить». Адже людина – це теж «геометрична фігура», у якої все симетрично, гармонійно. Жоден художник не намалює красивого жіночого чи чоловічого тіла, якщо не буде дотримуватись симетрії, що вже закладена у фігурі людини.

Математику потрібно вивчати поки молодий, повний сил і бажання змін, хочеш добитися успіху, довести, що на щось здатний.

Абсолютно всі цивілізації не існували б без точних математичних розрахунків. Невже цих аргументів замало, щоб почати вивчати математику. І на першому ж уроці учням дається завдання дізнатись орієнтовні ціни на одяг для дітей їхнього віку, а також ціни на товари, які потрібні для школи. А потім під

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

час вивчення теми «Десяткові дроби» разом з учнями складаємо задачу, умова якої – перелік одягу, шкільного приладдя та їх вартість. Звичайно, ціни на товари потрібно брати реальні, якими вони є на момент розв'язання задачі. (орієнтовний перелік товарів: шкільна форма, взуття, спортивний костюм, кросівки, портфель, зошити, кольорові олівці, фломастери, альбом для малювання, щоденник, клей, обкладинки для зошитів і підручників, циркуль, лінійка, простий олівець, транспорир, ручка тощо.)

Запитання до задачі:

- Полічіть, скільки коштів витратила сім'я, готуючи вас до школи.

- Обчисліть, скільки днів треба працювати вашій мамі (батькові), щоб придбати все необхідне вам до школи.

- Як треба ставитись до свого одягу, взуття, шкільного приладдя, щоб економити сімейний бюджет?

Таке завдання викликає зацікавленість учнів, бо воно про них самих. Крім того містить ряд виховних моментів. Дітей слід зорієнтувати на сумлінне ставлення до своєї навчальної роботи, щоб виправдати сподівання і витрати батьків, які наполегливою, а часто і важкою працею створюють сімейний бюджет.

Наступну задачу можна розглядати під час вивчення теми «Відсотки»

В шкільній бібліотеці можна дізнатись ціни на підручники для 5-го класу і дати відповідь на запитання:

- Скільки становитимуть витрати сімейного бюджету, якщо за користування підручниками вам треба заплатити 20% їх вартості?

- Які були б ці витрати, якби ви купували підручники за повну ціну?

- Як треба ставитись до підручників?

Останнє запитання має виховний характер. Щоб підручником користуватись безкоштовно, він повинен бути добре збережений більше, ніж 4 роки.

Для різних вікових груп прийоми й методи навчання можуть і повинні бути різними. Так, у 5-му класі, вивчаючи дії над натуральними (особливо багаточисловими) числами, можна дітям запропонувати:

- Обчислити, скільки води, їжі потребує середньостатична людина за своє життя, і перерахувати отримані результати на кількість товарних вагонів залізничного потягу.

- З'ясувати, чи може людина прожити мільйон хвилин або мільярд секунд.

Під час вивчення теми «Пропорції» в 6-му класі доцільно розв'язувати задачі практичного змісту, оскільки дана тема є однією з базових тем для профільного економічного навчання, входить у математичний апарат вивчення географії, фізики, хімії та інших предметів обов'язкового шкільного рівня і є підготовчою до вивчення теми «Функція», бо дає розуміння суті залежності між величинами. Наприклад, учні 6 класу добре засвоюють алгоритм знаходження

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

найбільшого спільного дільника та найменшого спільного кратного. Однак, не всі учні можуть застосувати ці знання при розв'язуванні типових задач. Завдання, які описують життєві ситуації, учні завжди сприймають з цікавістю, адже з ними може зустрітися кожен.

Наведемо приклади задач.

1. Сергійко, Мишко та Діма виїжджають одночасно з міста на риболовлю на велосипедах. Сергійко вирішив робити зупинки через кожних 2 км, Мишко – через 3 км, Діма – через 4 км. На якій відстані вони зроблять зупинку всі разом? *Відповідь.* На відстані 12 км.

2. Тато Дмитрика працює водієм тролейбуса на 5 маршруті, а мама на 7 маршруті, які мають спільну кінцеву зупинку. Один рейс п'ятого маршруту триває 24 хв, а сьомого – 36 хв. Через скільки часу вони зустрінуться на кінцевій зупинці? *Відповідь.* Через 1 годину 12 хв.

3. Три автобуси о 6 год ранку вирушили з однієї станції в три різні рейси. Перший автобус повертається на станцію через 40 хв, другий – через 1 год 30 хв, третій – через 1 год. Через скільки часу всі три автобуси зустрінуться на станції? *Відповідь.* Через 6 год.

4. У коробку, що має довжину 42 см, ширину 30 см і висоту 18 см треба помістити найбільші однакові куби. Скільки таких кубів поміститься в коробку?

Відповідь. 105 кубів, $6\text{ см} \times 6\text{ см} \times 6\text{ см}$.

Не можна уявити задачі прикладного змісту без розгляду задач на рух (задачі фізичного змісту), що можна розподілити на такі види:

- задачі на односторонній рух;
- задачі на рух в різних напрямках;
- задачі на зустрічний рух;
- задачі на рух за течією та проти течії.

Велика кількість таких задач представлена в шкільних підручниках. Розв'язування текстових задач фізичного змісту арифметичним способом сприяє розвитку мислення, уваги, пам'яті, мовлення учнів.

Вивчаючи формули скороченого множення у 7-му класі, необхідно показати застосування цих формул на практиці. Наприклад, запропонувати учням розв'язати таку задачу 5.

5. Учень купив 38 зошитів по 42 к. Продавець виписав чек на 15 грн. 86 коп.

Учень відразу зауважив, що допущено помилку. Продавець здивувався, як можна так швидко це визначити, але після перевірки з'ясував, що учень мав рацію. На чому ґрунтувалась думка учня?

Безперечно, задача викличе у класі здивування і пожвавлення. Поміркувавши, учні дійдуть висновку, що учень виконував усно такі дії:

$$42 \cdot 38 = (40 + 2)(40 - 2) = 1600 - 4 = 1596 \text{ (коп.)} = 15,96 \text{ (грн.)}.$$

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

На уроках геометрії в різних класах доцільно вводити завдання практичного змісту. Наприклад, замість традиційної задачі з шкільного підручника на обчислення периметра трапеції запропонувати учням задачу 6.

6. Під сад відведено ділянку землі, що має форму рівнобічної трапеції. Одна основа на 50 м довша від кожної з інших сторін, а середня лінія 70 м. Уздовж межі саду вирішили посадити кущі смородини на відстані 2 м один від одного. Скільки потрібно кущів смородини ?

Відповідь. 115 кущів.

Задачу, в якій потрібно знайти невідомий катет прямокутного трикутника можна подати так:

7. Драбину завдовжки 12,5 м приставили до стіни так, що відстань нижнього щабля драбини від стіни 3,5 м. На якій відстані від землі упирається в стіну верхній кінець драбини?

Відповідь. 12 м.

Задачі, які можна запропонувати в 11-му класі.

8. Продаються два кавуни кулястої форми: один у півтора рази ширший, ніж другий, і в два рази дорожчий. Який кавун купити доцільніше?

Відповідь. Другий.

9. Є дві циліндричні каструлі: одна вузька і висока, а друга – вдвоє нижча, але вдвоє ширша. Яка з них має більшу місткість?

Відповідь. Друга.

Серед прикладних задач доцільно виділити задачі без числових даних або задачі - запитання, розв'язування яких супроводять розглядом навколишніх об'єктів. Натуральні навколишні об'єкти – важливий вид наочності. З їхньою допомогою, наприклад, можна продемонструвати мимобіжні, паралельні та перпендикулярні прямі у просторі, лінійні кути між площинами, розміщення площин у просторі тощо.

«Як знайти діаметр дерева?», «Як виміряти кут нахилу даху?», «Як знайти товщину аркуша паперу вашого підручника з математики?», «Як з металевій пластини, що має форму трикутника, вирізати квадрат найбільшої площі?», «Як за допомогою лінійки побудувати кут ?», «Як виміряти висоту дерева, не піднімаючись до його верхівки?», «Які треба зробити виміри, щоб визначити відстань до будинку відомої висоти, якщо до нього неможливо підійти?» тощо – такі питання часто виникають у практичній діяльності людей і корисно знати, які дані потрібні для їх розв'язування, як їх визначити.

Під час розв'язування таких задач учні проявляють кмітливість, у них розвиваються практичні вміння застосовувати набуті знання.

III. Інтеграція математики з предметами природничого циклу

Математиці властива універсальна застосовуваність. Цікавим і перспективним є такий спосіб демонстрації зв'язку математики з іншими науками, як проведення інтегрованих уроків. Такі уроки сприяють встановленню логічних зв'язків між предметами, попереджають формалізм у знаннях. Наприклад, уро-

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

ки математики можна інтегрувати з уроками трудового навчання: "Формули. Побудова креслень одягу", "Одиниці маси. Робота з харчовими продуктами. Приготування страв"; з уроками географії: "Масштаб. Побудова плану шкільної території"; з уроками природознавства: "Симетрія. Симетрія в природі"; з уроками фізики: "Швидкість. Одиниці вимірювання швидкості"; з уроками історії "Подорож у минуле геометрії", "Сім чудес світу" тощо.

Інтегровані уроки мають яскраво виражену прикладну спрямованість і тому викликають незаперечний пізнавальний інтерес учнів. Міжпредметні зв'язки – це не тільки «мости» між навчальними предметами але й засіб побудови цілісної системи навчання на основі спільності змісту знань і методів наукового пізнання.

Методисти давно пов'язують проблему міжпредметних зв'язків з раціональним використанням математичних знань у практичній діяльності людей, оскільки сфера застосування математики постійно розширюється. Під час добору задач прикладного характеру доцільно дотримуватись певних вимог.

Задача має демонструвати практичне застосування математичних ідей і методів та ілюструвати матеріал, що вивчається на певному уроці, містити відомі або інтуїтивно зрозумілі учням поняття й терміни, а також реальні числові дані, що не ведуть до громіздких обчислень. За таких умов використання прикладної задачі, складеної на матеріалах суміжних предметів, може дати потрібний педагогічний ефект.

Доцільно використовувати прикладні задачі, складені на матеріалах суміжних дисциплін. Наприклад, вчені підраховали, що для нормального життя людей у промисловому місті на 1 людину повинно припадати 25 м^2 зелених насаджень; 1 га лісу виділяє стільки кисню, скільки потрібно для очищення 18 млн. м^3 повітря, що необхідне для дихання понад 200 людей. А ще така площа за рік затримує від 30 т до 70 т пилу, випаровує за сезон в атмосферу 2500 т вологи. З 1 га лісу бджоли можуть зібрати 800-1000 кг меду. Одне дерево за вегетаційний період в середньому нейтралізує 250 г хлору, 50 - 60 г фтору, осаджує велику кількість пилу.

Каштани, наприклад, розкладають отруйні речовини без будь-якої шкоди для себе, тому доцільно А чи ростуть каштани в нашому місті? За такими та іншими даними можна скласти задачі практичного змісту, які будуть цікаві учням.

Наведемо приклади задач для учнів 5-6 класів.

10. Береза живе 250 років, сосна у 2,4 рази довше, липа в 1,4 рази довше, ніж сосна, а ялина – в 1,2 рази довше від липи. Скільки років живе сосна, липа, ялина? *Відповідь.* 600 років, 840 років, 1008 років.

11. Лісове господарство щороку заготовляє 450 ц горіхів, що становить 0,75 від маси ягід чорноплідної горобини і 0,09 від маси березового соку. Скільки ягід чорноплідної горобини і березового соку заготовляє лісове господарство щороку? *Відповідь.* 500 т соку і 60 т горобини.

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

12. Під час виготовлення паперу його маса становить 21% від маси деревини. Скільки тонн паперу можна одержати з $4,5 \text{ м}^3$ деревини, якщо маса 1 м^3 дорівнює 0,62 тонни? Відповідь округлити до десятих.

Відповідь. 0,6 т.

13. При сушінні вишня втрачає в масі. Сушена вишня становить 15% від маси свіжої. Скільки можна одержати сушеної вишні зі 160 кг свіжої? Скільки треба взяти свіжої вишні, щоб одержати 90 кг сушеної?

Розв'язання.

сушеної вишні можна одержати;

свіжої вишні треба взяти.

Відповідь. 24 кг, 600 кг.

14. Площа лісів на планеті становить 30 % суші. Загальна площа суші 149 млн км^2 . Знайдіть площу лісів нашої планети.

Відповідь. 44,7 млн. км^2 .

15. Скільки кубічних метрів повітря можуть очистити від автомобільних газів 25 каштанів, посаджених уздовж дороги, якщо одне дерево очищає зону довжиною 100 м, шириною 12 м і висотою 10м?

Відповідь. 300000 м^3 .

16. Один гектар лісу очищає 18 мільйонів кубічних метрів повітря. Скільки повітря очистить ліс площею 50 га; 250 га?

Відповідь. 900 млн. м^3 , 4500 млн. м^3 .

17. Для нормального харчування дорослій людині на добу необхідно: хліба, булок – 0,16 кг, крупів – 0,12 кг, м'яса – 0,15 кг, риби – 0,1 кг, жирів – 0,05 кг, цукру – 0,035 кг, овочів – 0,82 кг. Скільки всього дорослій людині потрібно продуктів на добу?

Відповідь. 1, 435 кг.

18. Скільки вуглекислого газу вбирають зелені насадження парку площею 3,5 га і скільки при цьому буде виділено кисню, якщо 1 га зелених насаджень вбирає за добу 280 кг вуглекислого газу, виділяючи, при цьому 220 кг кисню?

Відповідь. 980 кг, 770 кг.

19. Мурашина сім'я протягом дня знищує 1 кг шкідливих комах, завдяки чому захищає ліс площею 2500 м^2 . Яку кількість шкідливих комах знищить мурашник на такій самій площі за: а) п'ять днів; б) десять днів; в) за місяць?

Відповідь. 5 кг, 10 кг, 30 кг.

20. За літо руда мурашка знищує 1000 комах - шкідників. Це становить 0,00025 тієї кількості шкідливих комах, що їх за літо знищує увесь мурашник. Скільки шкідників знищує за літо один мурашник?

Відповідь. 4 млн. комах.

21. 1 га лісу здатний поглинути за 1 годину стільки вуглецю, скільки його видихає за цей час 200 людей. У нашому місті приблизно 400 тисяч людей. Скільки потрібно зелених насаджень у нашому місті?

Відповідь. 2000 га.

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

22. Два птахи за добу можуть звільнити від шкідників 25 м^2 фруктових саду. Скільки птахів треба для садової ділянки розмірами $1050 \text{ м} \times 50 \text{ м}$?

Відповідь. 4200 птахів.

23. Водопровідний кран погано закрили. Кожну секунду з нього капає лише одна крапля. Чи багато витече з нього води за 1 годину (за 1 добу), якщо маса 100 крапель дорівнює 7 г?

Відповідь. 0,25 кг; 6 кг.

24. 0,4 га зелених насаджень здатні відфільтрувати за рік 28 т пилу. Скільки тонн пилу відфільтрують насадження, що виростуть у лісництві на 40 га?

Відповідь. 2800 т.

25. У 1 л морської води міститься в середньому 0,0001 мг золота. Скільки золота міститься в 1 км^3 морської води?

Відповідь. 10 кг.

IV. Прикладні задачі в 5 – 6-х класах

У дітей 5-6-х класів сильні мотиваційні фактори щодо вивчення предмету математика. Розв'язування прикладних задач "закріпить" інтерес до цього предмету в старших класах, оскільки діти можуть дати відповідь на питання: "Навіщо вивчати математику?".

Наведемо приклади задач.

26. Чи вистачить однієї банки фарби масою 2,5 кг, щоб пофарбувати підлогу у вашому класі, якщо на банці написано таку норму витрати фарби: $150\text{--}280 \text{ г/м}^2$? Про що слід думати господарю, починаючи ремонт?

27. Обчисліть, скільки потрібно картоплі, щоб посадити її на шкільній ділянці, довжина якої 30 м, ширина 20 м, а на 1 ар у середньому йде по 40 кг картоплі. *Відповідь.* 240 кг картоплі.

28. Обчисліть, скільки потрібно картоплі, щоб посадити її на вашому городі; городі вашої бабусі.

29. «Наталко, - сказала мама, - в газеті «Сільські вісті» написано, що найвища врожайність картоплі у господарстві «Батьківщина» - це 123 ц з 1 га. А яка врожайність на нашому городі, площа якого 10 арів, а мішків ми там накопали 38?» Допоможіть Наталці зробити розрахунки, якщо у мішку приблизно 35 кг картоплі.

Відповідь. 133 ц.

30. Чи вистачить 30 жердин довжиною по 4 м, щоб огородити шкільну ділянку, яка має розміри $30 \text{ м} \times 20 \text{ м}$, якщо жердини прибивати в два ряди?

Відповідь. Вистачить.

31. Чи вистачить 20 стовпців, щоб огородити шкільну ділянку ($30 \text{ м} \times 20 \text{ м}$), якщо стовпці будуть закопувати на відстані 4 м один від одного?

Відповідь. Не вистачить.

32. У тілі людини вода становить 63%, білки – 9%, жири – 14%, вуглеводи – 14%, скільки цих речовин у тілі людини масою 70 кг?

Відповідь. 44,1 кг води, 6,3 білків, по 9,8 кг жирів і вуглеводів.

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

33. При диханні через ніс затримується пилю на 60% більше, ніж при диханні через рот. У скільки разів при диханні через ніс затримується пилю більше, ніж при диханні через рот?

Відповідь. У 1,6 разів.

34. За 1 хвилину погано закритого крана витікає 110 крапель води, за 1 годину – 660 крапель, за добу більше, ніж 14 літрів. У школі 5 кранів. Скільки літрів води витече за добу, якщо крани погано закрили?

Відповідь. 70 літрів.

35. Відомо, що коли воду беруть із криниці, то витрати води на 1 людину на добу не перевищують 25-40 л. Коли ж у квартирі є водопровід, то витрати на 1 людину збільшуються в 10 разів; це відбувається тому, що значна кількість води виливається без потреби. Обчисліть витрати води за один день у вашій сім'ї?

36. У середньому на одну людину на місяць потрібна певна кількість продуктів харчування. Так, потреба в хлібі становить 9,1 кг. Обчисліть витрати своєї родини на хліб за місяць; за рік (на момент розв'язування задачі дати вартість 1 кг хліба).

37. Якщо у сім'ї з чотирьох осіб щоденно викидатимуть 100 г хліба, то скільки це становить за рік?

Відповідь. 37 кг.

38. Оленка та Яринка спілкувалися годину на подвір'ї. Коли Оленка повернулась, мама зробила їй зауваження про те, що йдучи з дому, дочка не вимкнула світло й телевизор. Оленка образилась і сказала: «А що з ними сталося?» Обчисліть, скільки коштів витратить даремно сім'я, якщо хтось щодня забуватиме на 1 годину вимикати люстру з трьома лампочками на 100 Вт і телевизор на 150 Вт: а) за місяць; б) за рік (на момент розв'язування задачі потрібно оголосити вартість однієї кіловат-години).

Така задача викликає у дітей зацікавленість. Учні починають раціональніше використовувати електроенергію, газ тощо. Доцільно використати плакат з «живими» числами.

На виробництво 1 кВт електроенергії витрачається 320 г умовного палива.		
За допомогою однієї збереженої кіловат-години можна добути та виробити:		
40кг вугілля	30 кг цукру	3-4 скла
41 кг мідної руди	5 кг рослинної олії	3-10 м тканини
32 кг нафти	14 кг борошна	10 кг найякіснішого цементу
30 кг хліба	2 пари взяття	

39. Радіус круга арени цирку 7,5 м. Скільки потрібно фарби, щоб зафарбувати арену цирку, якщо на кожний квадратний метр витрачають 200 г фарби? *Відповідь.* 35, 325 кг.

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

40. Клумба має форму круга. Довжина кола, що обмежує клумбу дорівнює 31,4 м. На клумбі висаджують кущі троянд, відводячи під кожний кущ 0,8 м² землі. Яку найбільшу кількість троянд можна висадити на клумбі?

Розв'язання.

;

– радіус клумби;

– площа клумби; $78,5 : 0,8 = 98,125$ (кущів) троянд можна висадити на цій клумбі.

Відповідь. 98 кущів.

41. Для оформлення залу до зустрічі Нового року Оленка вирізала із кольорового паперу кружечки радіусом 8 см. Який «шлях» треба зробити ножицями, щоб вирізати 30 таких кружечків? Відповідь округлити до одиниць.

Відповідь. 15 м.

42. Діаметр вала криниці 28 см, глибина криниці 8,8 м. Скільки разів треба повернути ручку вала, щоб витягнути відро води?

Відповідь. 10 разів.

43. Піднімаючи воду з колодязя, вал робить 18 обертів. Обчислити глибину колодязя, якщо діаметр вала 20 см.

44. Діаметр колеса тепловоза дорівнює 80 см. За 2 хв колесо робить 800 обертів. Яка швидкість тепловоза в км/год? Відповідь округлити до десятих.

Розв'язання.

Відповідь. 60,3 км/год.

45. У парку розпланували 5 квіткових клумб, що мають форму круга діаметром 1,5 м. На кожний квадратний метр площі клумби планували посадити по 9 квіток. Скільки квіток було посаджено?

Відповідь. 79 квіток.

46. Тепловоз пройшов 1413 м. Знайти діаметр колеса, якщо воно зробило 300 обертів.

Відповідь. 1,5 м.

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

47. Дерево має 1,884 м в обхваті. Чому дорівнює площа поперечного спилу, що має приблизно форму кола?

Відповідь. 0,28 м².

48. 11 кг вишневого варення розлили порівну у 15 банок, а 13 кг полуничного – порівну у 18 банок. Якого варення в одній банці було більше – полуничного чи вишневого?

Відповідь. Вишневого.

49. У 21 кг рису міститься 16 кг крохмалю, а у 12 кг ячменю 7 кг крохмалю. Де крохмалю більше – в 1 кг рису чи в 1 кг ячменю?

Відповідь. У 1 кг рису.

50. Для подарунків дітям купили 80 апельсинів, 240 цукерок і 320 горіхів. Яку найбільшу кількість однакових подарунків можна зробити? По скільки апельсинів, горіхів і цукерок буде в кожному подарунку?

Відповідь. Подарунків – 80; апельсинів – 1, цукерок – 3, горіхів – 4.

51. Середня врожайність озимої пшениці на 10 ц більша від середньої урожайності жита. Знайти врожайність озимої пшениці та жита, якщо з 7 га площі пшениці зібрали стільки, скільки зібрали жита з 9 га.

Відповідь. 35 ц, 45 ц.

V. Задачі на відсотки.

Велике практичне значення має вивчення відсотків. Кожному в повсякденному житті доводилося стикатися з розв'язуванням задач на відсотки. Відсотки – одна з важливих тем шкільного курсу. Основні знання та навички розв'язування задач на відсотки учні отримують у 5-6-х класах, а потім у курсі алгебри 9-го класу. На уроках хімії і фізики учні зустрічаються з відсотками у 7-8 класах. Тому дуже важливо показати, як різні задачі на відсотки застосовуються у різних сферах діяльності людини. Ними користуються не тільки в грошових розрахунках, а ще й використовують:

- у хімії (відсотковий склад розчинів, сполук);
- у біології (відсоток вологості, схожості);
- у фізиці (ККД, коефіцієнт тертя);
- у виробництві (відсоток виконання завдання);
- у статистиці;
- у школі (якісний показник знань) тощо.

Під час вивчення основних видів задач на відсотки (знаходження відсотків від даного числа; знаходження числа за даними відсотками, знаходження відсоткового відношення) слід велику увагу приділяти розв'язуванню усних вправ.

Наприклад, можна запропонувати учням такі завдання практичного змісту.

52. Електричний чайник коштував 120 грн. Він подешевшав на 10%. На скільки гривень подешевшав електричний чайник?

Відповідь. 12 грн.

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

53. Набір інструментів коштував 150 грн. Він подешевшав на 5%. Скільки коштує набір після зниження ціни?

Відповідь. 142,5 грн.

54. У школі 1000 учнів, з них 55% - дівчата. Скільки дівчат у школі? Скільки хлопців у школі?

Відповідь. 550 дівчат і 450 хлопців.

55. Ощадний банк виплачує – 10% річних. Скільки гривень він виплатить за рік вкладнику, вклад якого 700 грн.?

Відповідь. 70 грн.

56. Робітник повинен був зробити за зміну 200 деталей, але він перевиконав план на 12%. Скільки деталей він зробив понад план?

Відповідь. 24 деталі.

57. Вантажним автомобілем повинні були перевезти 30 тонн вугілля, але перевиконали план перевезення на 15%. Скільки тонн вугілля перевезли автомобілем?

Відповідь. 34,5 т.

58. Шоколадне морозиво містить 15% цукру. Скільки цукру в 200 г морозива?

Відповідь. 30 г.

59. 25% місяця становить 7 діб. Що це за місяць?

Відповідь. Лютий.

60. Чому дорівнює – 25% від уроку тривалістю 45 хвилин?

Відповідь. 11,25 хв.

Варто учням запропонувати задачі такого плану, щоб показати "підступність" відсотків.

61. Ціну товару збільшили на 30%, а через деякий час зменшили на 30%. Порівняти початкову і нову ціну товару, якщо він коштував 80 грн.

Відповідь. Початкова ціна більша за нову.

Зазвичай, не розв'язуючи задачу, учні роблять висновок, що ціни однакові.

Складніші задачі на відсотки – це задачі на суміші і розчини, задачі на сплави, задачі на обчислення відсотків від відсотків, на застосування формули складних відсотків. У шкільних підручниках, посібниках є велика кількість таких задач, що суттєво допомагає в роботі вчителя.

Наведемо приклади задач на відсотки.

62. У магазині знижка 5%. Покупцеві сподобався телевізор за ціною 1450 грн. Скільки грошей треба заплатити з урахуванням знижки і скільки грошей виграє покупець?

Відповідь. 1377, 5 грн, 72,5 грн.

63. Для маринаду потрібно зробити 20-відсотковий розчин солоної води. Скільки солі для розчину треба взяти, якщо маринаду повинно бути 6 кг?

Відповідь. 1, 2 кг.

64. В аптеці виготовляли ліки, у яких спирт становить 15% всієї маси. Спирту було 30 г. Яка маса ліків?

Відповідь. 200 г.

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

65. Відро місткістю 12 л на 35% заповнено водою. Скільки кубічних сантиметрів води в цьому відрі?

Відповідь. 4, 2 дм³.

66. Радіоприймач коштував 200 грн. Його ціну два рази знижували на 5%. Скільки став коштувати радіоприймач?

Відповідь. 180, 5 грн.

67. Узимку ціна на молоко підвищилась на 20%, а навесні знизилась на 20 %. Як змінилась початкова ціна молока?

Відповідь. На 4%.

68. Заробітну плату робітника, яка становить 2000 гривень спочатку підвищили на 15%, а потім знизили на 15%. Скільки став одержувати робітник?

Відповідь. 1955 грн.

69. Ціну на холодильник спочатку знизили на 20% потім ще на 15%, нарешті ще на 10%. На скільки відсотків знизили початкову ціну холодильника?

Відповідь. На 38,8%.

70. У січні завод виконав 105% місячного плану випуску готової продукції, а в лютому випустив на 4% більше, ніж у січні. На скільки відсотків завод перевиконав двомісячний план випуску продукції?

Відповідь. На 7,1 %.

71. Свіжі гриби містять 90% води, а сухі – 12%. Скільки одержать сухих грибів із 22 кг свіжих?

Відповідь. 2,5 кг.

72. Яблука при сушінні втрачають 84% своєї маси. Скільки треба взяти свіжих яблук, щоб отримати 64 кг сушених?

Відповідь. 400 кг.

73. При сушінні малина втрачає 75% своєї маси, скільки потрібно взяти малини, щоб отримати 15 кг сушених ягід?

Відповідь. 60 кг.

74. Яка солоність океанської води, якщо в одному її літрі міститься 30 г солі.

Відповідь. 3%.

75. З 11 кілограм свіжих грибів одержали 1 кг 250 г сухих грибів, які містять 12% води. Який відсоток води у свіжих грибах?

Відповідь. 90%.

76. Із молока, жирність якого 5%, виготовляють сир жирністю 15,5%. При цьому залишається сироватка жирністю 0,5%. Скільки сиру вийде з однієї тонни молока? *Відповідь.* 300 кг.

77. На заводі 35% всіх робітників – жінки, а решта чоловіки, яких на 252 більше, ніж жінок. Знайти загальну кількість робітників на заводі.

Відповідь. 840 робітників.

78. Щойно видобуте кам'яне вугілля містить 2% води. За деякий час воно вбирає ще певну кількість води та містить її 15%. На скільки збільшиться при цьому маса 13 ц щойно добутого кам'яного вугілля?

Відповідь. На 2,046 ц.

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

79. Завдяки раціональному розкроюванню тканини з одного рулону викроїли 23 дитячі костюми замість 20. Який відсоток економії тканини досягається при цьому?

Відповідь. 13%.

80. Овочі масою 10 т мали вологість 97%. Після тижня перебування на базі вологість овочів становила 94%. Яка тепер маса овочів?

Відповідь. 5 т.

81. Вологість свіжоскошеної трави 60%, вологість сіна 20%. Скільки сіна отримають з 1 т свіжої трави?

Відповідь. 320 кг.

82. У 200 г розчину міститься 50 г солі. Скільки води треба долити, щоб виїшов розчин концентрації 10% ?

Відповідь. 300 г.

83. Ціна книжки знижувалась двічі на одне й те саме число відсотків. У результаті ціна становила 64% від початкової. На скільки відсотків знижувалась ціна книжки кожного разу?

Відповідь. На 20 %.

VI. Прикладні задачі з геометрії у 9-му і 11-му класах.

Практична компетентність є важливим показником якості математичної освіти. Вона певною мірою свідчить про готовність молоді до повсякденного життя. Формування навичок застосування математики є однією з головних цілей викладання математики у старшій школі. Інакше кажучи, математики треба так навчати, щоб учні вміли її застосовувати. Тому одним із основних задач курсу геометрії є забезпечення належних умов для досягнення кожним учнем практичної компетентності.

Наведемо приклади задач.

84. Основа постаменту пам'ятника має форму квадрата зі стороною 6 м. Навколо пам'ятника розміщена клумба шириною 2 м. Знайти площу клумби.

Відповідь. 64 м^2 .

85. Кожну із двох рівновеликих ділянок потрібно обнести огорожею. Одна ділянка має форму квадрата зі стороною 80 м, а інша – форму прямокутника, одна сторона якого дорівнює 50 м. На яку огорожу буде потрібно більше матеріалу і на скільки, якщо на кожні 12 м потрібно 1 м^3 пиломатеріалів.

Відповідь. Прямокутної форми. На 3 м^3 .

86. Трактор, рухаючись зі швидкістю 15 км/год, тягне за собою дискову сівалку з робочою шириною захвату 6 м. Скільки гектарів можна засіяти у такий спосіб за 8 годинний робочий день?

Відповідь. 72 га.

87. Потрібно вистелити підлогу кімнати розміром $6 \text{ м} \times 4 \text{ м}$ плитками правильної шестикутної форми. Скільки таких плиток необхідно мати, якщо сторона плитки 20 см?

Відповідь. 243 плитки.

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

88. Скільки дощок потрібно, щоб настелити підлогу, що має форму прямокутника довжиною 8,34 м і шириною 6,5 м, якщо довжина дошки 3,5 м, а ширина – 0,24 м? Відходи становлять 4%.

Відповідь. 67 дощок.

89. Один новосел вирішив вистелити різнобарвними квадратними плитками підлогу на кухні площею $7,29 \text{ м}^2$ і купив такий набір: 1 плитку зі стороною 120 см, 3 плитки зі стороною 90 см, 9 плиток зі стороною 60 см і 2 плитки зі стороною 30 см. Інший новосел для такої самої підлоги купив 2 плитки зі стороною 120 см, 2 плитки зі стороною 90 см, 8 плиток зі стороною 60 см і 2 плитки зі стороною 30 см. Хто з них вигadaв?

Відповідь. Другий.

90. На будинку встановлено годинник із круговим циферблатом, що має діаметр 8,8 м. Знайти площу циферблата цього годинника та порівняти її з площею класної кімнати.

Відповідь. $60,8 \text{ м}^2$.

91. Тунель циліндричної форми, що має діаметр 135 см і глибину 380 м треба викласти цеглою. Скільки цеглин для цього буде потрібно, якщо розміри цегли 25 12 6,5 см.

Відповідь. 826 цеглин.

92. Квіткова клумба має форму трикутника, в який вписано круг. Сторони трикутника дорівнюють 9 м, 10 м, 17 м. На клумбі висаджують кущі троянд. В круг висаджують троянди білого кольору, а поза кругом - червоного, відводячи під один кущ $0,8 \text{ м}^2$ землі. Скільки потрібно кущів білих та червоних троянд? Число π округлити до одиниць.

Відповідь. 15 кущів білих і 30 кущів червоних троянд.

93. Необхідно оштукатурити стіну довжиною 8,25 м і висотою 4,32 м, що має три вікна розміром 2,2 м 1,2 м кожне. Знайти площу поверхні стіни, яку необхідно оштукатурити.

Відповідь. $27,72 \text{ м}^2$.

94. Підлогу кімнати, що має прямокутну форму розміром 11 м 8,8 м потрібно вистелити паркетом, одна плитка якого має розмір 5 см 25 см. Скільки потрібно плиток паркету, якщо на припасування і прирізку витрачається 3% від загальної площі?

Відповідь. 7977 плиток.

95. Діаметр каструлі 44 см, а висота 32 см. Скільки літрів води вона вміщає? *Відповідь.* .

96. Скільки меду можна вмістити в посудину, що має циліндричну форму з діаметром основи 22 см і висотою 46 см, якщо густина меду 1350 кг/м^3 ?

Розв'язання.

$$D = 22 \text{ см} = 0,22 \text{ м}; R = 0,11 \text{ м};$$

$$H = 46 \text{ см} = 0,46 \text{ м};$$

$$m =$$

$$m =$$

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

Відповідь. 23,6 кг.

97. Цинкове відро має форму зрізаного конуса з діаметром основ 31 см і 22 см та твірною 27 см. Скільки матеріалу пішло на його виготовлення, якщо на шви та відходи йде 12% матеріалу?

Відповідь. 0,29 м².

98. Картоплю насипали в купу конічної форми. Довжина кола основи купи 12 м, твірна – 3 м. Скільки тонн картоплі знаходиться в купі? Маса 1 м³ картоплі 800 кг *Відповідь.* .

99. Купа піску має форму конуса, довжина кола основи якого дорівнює 25,12 м, а твірна – 5 м. Скільки автомобілів, вантажопідйомністю 3 т потрібно для її перевезення, якщо маса 1 м³ піску становить 2 т.

Відповідь. 34 автомобілі.

VII. Висновки

Важко знайти таку галузь людської діяльності, де можна було б обійтися без математики. З часом діапазон її практичного застосування збільшується.

Нині все більше і більше професій потребують високого рівня знань і застосування математики. Математика так стрімко розвивається, що передбачити, якою вона стане в майбутньому неможливо. Зрозуміло одне – вона буде ще кориснішою і потрібнішою людям. Тож основне завдання вчителя допомогти кожному учневі побачити зв'язок математики з життям, переконати учнів у необхідності математичних знань.

Тому розв'язування прикладних задач корисне з багатьох точок зору.

По-перше, учні оволодівають схемою розв'язування прикладних задач.

По-друге, у них розвивається прикладна математична культура, формуються необхідні навички застосування математичних знань і способів дій під час розв'язування прикладних задач.

По-третє, учні ознайомлюються з роллю математики в практичній діяльності.

По-четверте, розв'язування прикладних задач сприяє економічному вихованню учнів.

Добре підібрані задачі прикладного характеру сприяють пробудженню інтересу учнів до курсу математики, створюють впевненість в її корисності і практичній значимості.

Враховуючи сучасні суспільні умови, завдання реалізації прикладної спрямованості шкільного курсу математики є актуальним. Його розв'язання залежить від двох чинників: педагогічної майстерності вчителя і вмінь учнів застосовувати метод математичного моделювання для розв'язування спочатку навчальних, а потім і реальних проблем.

VIII. Література

1. Мерзляк А.Г., Полонський В.Б., Якір М.С. Математика: Підруч. для 5 кл. – Х.: Гімназія, 2005.
2. Мерзляк А.Г., Полонський В.Б., Якір М.С. Математика: Підруч. для 6 кл. – Х.: Гімназія, 2006.
3. Нурк Е.Р., Тельгмаа А.Е. Математика: Підруч. для 5 кл.серед. шк. – К.:Освіта, 1993.
4. Нурк Е.Р., Тельгмаа А.Е. Математика: Підруч. для 6 кл.серед. шк. – К.:Освіта, 1993.
5. Єршова А.П., Голобородько В.В., Крижановський О.Ф., Єршов С.В. Геометрія: Підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. – Х.:Ранок, 2010.
6. Погорєлов О.В. Геометрія: Стереометрія: Підруч. для 10 – 11 кл. серед. шк. – К.:Освіта, 2001.
7. Сосницька В. Добірка задач практичного змісту // Математика. – № 27 – 28 (375-376). – 2006.
8. Дмитришина С. Об'єми і поверхні тіл обертання. Розв'язування прикладних задач // Математика. – №6 (498). – 2009.
9. Демчук Л.В. Задачі на відсотки. //Математика. – №39 (195). – 2002.

Антонішина Юлія Миколаївна – методист з навчальних дисциплін (початкове навчання)

Розвиток пізнавальної самостійності, інтересу до знань і потреби до самоосвіти – важливі проблеми педагогічної теорії і практики

Пильна увага до проблеми активності і пізнавальної самостійності школярів у процесі навчання, інтересу до знань характерна для сучасного періоду розвитку школи. Постійно зростаючий потік інформації, потреба швидко орієнтуватися в ньому і здобувати необхідні знання диктують сучасній школі необхідність формувати у дітей уміння вчитися, самостійно оволодівати знаннями.

Пізнавальна активність є передумовою і результатом розвитку дитини. Вона може виявлятися в різних видах діяльності: грі, навчанні, праці, громадській роботі, спорті тощо. Залежно від змісту діяльності і рівня розвитку дитини пізнавальна активність виявляється по-різному. У психолого-педагогічних дослідженнях визначені різні рівні розвитку активності в школярів:

1. Репродуктивно-наслідувальна активність, за допомогою якої досвід діяльності однієї особи нагромаджується через досвід іншої. Засвоєння зразків людиною відбувається протягом усього життя, але рівень особистої активності недостатній.

2. Пошуково-виконавчій активності властивий більший ступінь самостійності. На цьому рівні треба сприйняти задачу і самостійно відшукати її розв'язування.

3. Творча активність є вищим рівнем, бо й саму задачу можна ставити школярам, а способи її розв'язування обирати нові, нешаблонні, оригінальні.

Активність і самостійність школяра в навчальній роботі — поняття взаємозв'язані, але не тотожні. О. В. Скрипченко зауважує з цього приводу: "Активність може і не включати самостійності. Можна навести чимало прикладів, коли учень, виявляючи активність у роботі, не виявляє самостійності, наприклад, копіювання виробу на уроках ручної праці тощо.

У навчальній роботі самостійність виявляється в активності, спрямованій на набування, вдосконалення знань, оволодіння прийомами роботи. Останнє пов'язане з формуванням пізнавальних інтересів та інших мотивів, які стимулюють і зміцнюють вольові зусилля для виконання тих чи інших завдань."

Отже, пізнавальна активність і самостійність є якісними характеристиками пізнавальної діяльності, вони взаємозумовлені, взаємозв'язані, але не тотожні. "Активність... — означає свідоме, вольове, цілеспрямоване виконання розумо-

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

вої чи фізичної роботи, необхідної для оволодіння знаннями, вміннями, навичками, включаючи користування ними у подальшій навчальній роботі і практичній діяльності. Вона виявляється у характері сприймання, реакції на нові знання, кількості пізнавальних питань тощо. Пізнавальна активність супроводжує будь-яку самостійну дію, це, по суті, готовність (здатність і прагнення) до енергійного, ініціативного оволодіння знаннями, докладання вольових зусиль. Пізнавальна самостійність завжди спрямована на засвоєння нових знань, передбачає готовність учня до пошукової роботи, а пізнавальна активність має місце і під час засвоєння знань і під час їх відтворення, закріплення. Пізнавальна самостійність співвідноситься з творчими здібностями як родове і видове поняття, але формування обох цих якостей можливе лише в процесі активної інтелектуальної діяльності. Пізнавальна активність і пізнавальна самостійність взаємно посилюють одна одну: в умовах мислительної активності виявляється самостійність учня, яка є необхідним внутрішнім стимулом розвитку мислення. Але хоч ці сторони навчальної діяльності тісно пов'язані, кожна з них через специфічність виявів і формування є окремим предметом дослідження.

Об'єктивна можливість розвитку пізнавальної самостійності учнів зумовлена діалектичним характером навчального процесу, який, як відомо, характеризується двома протилежними тенденціями і цілеспрямованістю і суворою послідовністю викладання, з одного боку і безперервним збудженням активності учнів і створення простору для творчої діяльності класу і кожного учня, з другого боку. Саме з цих джерел виникає потреба розвитку пізнавальної активності і самостійності учнів.

Самостійність особистості характеризується двома факторами: по-перше, знаннями, вміннями і навичками, по-друге, ставленням до процесу діяльності, результатів і умов її здійснення, а також зв'язками, які створюються під час діяльності з іншими людьми. Самостійність — це насамперед свідоме мотивування дій та їх обґрунтованість, непіддавання чужим впливам, прагнення і здатність чинити відповідно до своїх особистих переконань. Вона виявляється нерівномірно і специфічно в різних видах діяльності. Так, побутова практична і пізнавальна форми самостійності, хоч і мають певну спільність, виявляються в кожному виді діяльності неоднаково. Найвищий рівень самостійності в її загальному значенні передбачає не просто відтворення зразка розумової чи фізичної дії, а внесенням суб'єктом у працю свого суб'єктивного нового розуміння, створення власного способу мислення і дії."

З структури навчальної діяльності випливає, що самостійно вчитися вміє той учень, який:

- сам визначає мету діяльності або розуміє й приймає ту, яку ставить учитель;
- виявляє зацікавленість навчанням, докладає вольових зусиль;
- організовує свою працю для досягнення результату;
- добирає або знаходить потрібні знання, способи для розв'язання задачі;

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

- виконує у певній послідовності сенсорні, розумові або практичні дії, прийоми, операції;
- усвідомлює свою діяльність і прагне її удосконалити;
- володіє вміннями і навичками самоконтролю і самооцінки.

Такий перелік складових характеризує розгорнуту, розвинену навчальну діяльність.

У сучасній дидактиці вважається, що пізнавальна самостійність виявляється в потребі й умінні школяра самостійно мислити, у здатності орієнтуватися в новій ситуації, самому бачити питання, задачі і знайти підхід до їх розв'язання. Самостійність школяра характеризується певною критичністю його розуму, здатністю висловлювати свою думку незалежно від суджень інших. Пізнавальна самостійність пов'язана з багатьма факторами навчального процесу, тому її взаємозв'язки різноманітні. Найвиразніше вони виявляються в аналізі структури пізнавальної самостійності.

Пізнавальна самостійність нерозривно пов'язана з розумовим розвитком і є одним з критеріїв його сформованості. Як і розумовий розвиток, вона ґрунтується на знаннях і способах засвоєння. Пізнавальна самостійність пов'язана з різними важливими сторонами навчального процесу, тому взаємозв'язки їх різноманітні. В навчанні вона виявляється одночасно в різних планах. У процесі формування всебічно розвиненої особистості — як мета навчання; у процесі засвоєння знань, умінь і навичок — як засіб підвищення усвідомленості та дійовості засвоєного матеріалу. Дидактика розглядає пізнавальну самостійність учня як результат ефективно організованого навчального процесу.

Пізнавальна самостійність формується в процесі пошукової діяльності. Стосовно молодшого шкільного віку, вживаючи поняття "пошукова діяльність", ми маємо на увазі як процес відбору учнем потрібних знань і способів розв'язання серед уже відомих, так і самостійний пошук, метод якого є пізнання нових знань і способів дій, певний рівень готовності школяра до навчання. У це поняття дидактики включають досить широкий зміст: сформованість вікових та індивідуальних особливостей уваги, уяви, пам'яті, мислення, мови, волі, розвиток пізнавальних здібностей, інтересів, потреб, мотивів, набуття навчальних умінь і навичок, вміння вчитися тощо.

Як виявилось в процесі узагальнення передового педагогічного досвіду та проведених досліджень, для успішного формування усіх компонентів готовності молодших учнів до пошукової діяльності в організації навчально-виховного процесу потрібно:

1. Формувати в учнів пізнавальні потреби, сприяти розвитку наполегливості у виконанні самостійних завдань.
2. Добиватися раціонального поєднання репродуктивної і продуктивної діяльності учнів, доцільно збільшуючи питому вагу частково-пошукових методів, які сприяють активному, перетворюючому характеру засвоєння знань і способів переробки.

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

3. Запровадити в зміст початкового навчання спеціальну систему пізнавальних завдань (з різних предметів), яка оптимально забезпечує пізнавальну, розвиваючу й виховуючу функції навчання.
4. Використовувати ефективні засоби керування пошуковою діяльністю молодших школярів через поступове ускладнення і варіювання змісту пізнавальних завдань, а також в результаті операційного формування наукових умінь.
5. Озброювати молодших учнів системою інтелектуальних умінь, загальних та спеціальних прийомів навчальної роботи.

Отже, пізнавальна самостійність школяра формується не внаслідок дії якогось одного ефективного засобу, а є закономірним результатом досконалої системи навчання і виховання учнів на уроці, спрямованої на всебічний розвиток самостійності думки і самостійності як риси характеру дитини.

На самому початку виховання інтересу на заняттях дуже важлива не розважальність, а привабливість. На цьому етапі потрібно перевірити ті уявлення, з якими діти приходять до школи або на урок, ті первинні знання і інтереси, той особистий досвід, за який можна "зацепитися", щоб нові уміння і знання стали "своїми". Знання дітей важливо не тільки "прощупати", але й доповнити, уточнити, внести потрібні корективи, аж тоді можна на них опиратися. Досвідчений вчитель опирається також на інтереси дітей, які виникли раніше (до тварин, рослин, до малювання, конструювання і т. д.), щоб використати їх в навчальній діяльності і заохотити дітей до навчання. При цьому важливо врахувати рівень знань і розумових навиків учнів кожного класу, кожного даного віку і рівень можливостей їх осмислення, підготовлюючи учнів до сприйняття того нового, що несе з собою кожний щабель навчання.

Не менш важливим для зацікавлення дітей до накопичення знань і розширення кола уявлень є здатність збагатити учнів новими яскравими враженнями, створити необхідний новий досвід, який би полегшив сприйняття знань з даного предмету чи розділу. Для цього необхідні відвідування музеїв, заводів, лабораторій, зустрічі з цікавими людьми. Але і всього цього ще повністю недостатньо. Паралельно має йти підготовка "гуманістичного ґрунту", тобто створення в учнів позитивного відношення до навчання в школі.

Якщо заняття в школі одноманітні, не несуть нового змісту, не цікаві за формою, а особистість учителя не яскрава, подача матеріалу не емоційна, то інтерес до навчання втрачається.

Передумови виникнення потреби до самоосвіти

Завдання сучасної національної школи — розвивати кожну дитину як неповторну індивідуальність. З огляду на це велике значення має формування в учнів творчого потенціалу прагнення до самостійної пізнавальної діяльності, вміння ставити і вирішувати нові проблеми. Розв'язувати ці завдання належить педагогічній науці, призначення якої створити нові, ефективніші технології навчання школярів.

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

Пріоритетними є дослідження, спрямовані на впровадження в навчальний процес комп'ютерної техніки; різноманітних систем розвивального, індивідуального і диференційованого навчання; нових технологій навчання обдарованих дітей; гуманізація навчального процесу.

Вони сприяють створенню таких умов, за яких учень займає позицію суб'єкта навчально-виховної діяльності; внаслідок цього у нього розвиваються якості творчої особистості: ініціативність, прагнення до самоосвіти, самонавчання.

Жодна технологія не буде ефективною, якщо учня не навчити вміння вчитися. Це завдання особливо актуальне для вчителів початкових класів, бо в цьому віці в дитини формується навчальна діяльність і вміння вчитися.

Вміння вчитися – це складне синтетичне поняття, до якого входять загальнонавчальні та спеціальні вміння. Зокрема: поставити мету своєї діяльності, усвідомити навчальне завдання, визначити спосіб його розв'язання, вміти контролювати і давати оцінку правильності рішення. Це і є компоненти навчальної діяльності. Тому формувати їх у школярів — означає навчити їх учитися.

Є три рівні формування вміння вчитися: низький, середній, високий (творчий). На першому розвиваються репродуктивні вміння, на другому — репродуктивні з елементами продуктивності, на третьому — продуктивні, творчі. Останні набувають в пошуковій діяльності, у процесі проблемного навчання, що є цілісною системою роботи і характеризується такими особливостями:

- ✓ нові знання не подаються в готовому вигляді, учні оволодівають ними під час активної самостійної діяльності;
- ✓ школярі вчаться використовувати набуті знання в різноманітних ситуаціях, оволодівають способами розумової практичної діяльності;
- ✓ від них вимагається творча самостійність;
- ✓ велике значення надається створенню в учнів емоційного стану;
- ✓ формуються комунікативні вміння: спілкуватися з учителями та дітьми.

Важливо аби кожен учитель початкових класів мав на увазі:

- ✓ ефективність навчання істотно зростає, коли вчитель не тільки викладає готові істини, а й керує процесом їх відкриття і засвоєння учнями, формує в них потрібні для цього розумові дії, навчає самостійно поповнювати свої знання. Активізації і розвитку мислення сприяє таке керування учінням, коли учні поступово переходять від простих до складних пізнавальних, проблемних завдань, з допомогою вчителя оволодівають способами самостійного розв'язування, узагальнюють їх, переносять у нові ситуації;
- ✓ проблемна ситуація в реальному навчальному процесі є не тільки умовою виникнення мислення, а й засобом його функціонування та розвитку. Вона фактично є показником сформованості, вміння вчитися, активності учня в проблемній ситуації — критерієм його розвитку як творчої особистості;
- ✓ формувати вміння вчитися на базі певного програмового матеріалу з урахуванням специфіки;
- ✓ здійснювати його на доступному рівні;

II. МЕТОДИКА. ДОСВІД ...

✓ формувати вміння не на спеціальних заняттях, а на звичайних уроках, щоб ця робота природно впліталася в їхню структуру.

Сучасний стан роботи по виробленню в учнів умінь і навичок навчання є однією з основних причин незацікавленості дітей у здобутті знань; він не сприяє розвитку пізнавальної активності школярів, їхній самоосвіті, якоюсь мірою навіть гальмує задоволення дитячих інтересів, нахилів, зацікавлень та здібностей. Тим самим не створюється необхідної ґрунтовної основи постійного самовдосконалення особистості.

Не випадково сучасні дослідники, кращі вчителі-практики шукають шляхи, які б сприяли міцному формуванню загальнонавчальних умінь і навичок, що у кінцевому результаті привело б до підвищення ефективності навчання і, що особливо важливо, активізації самостійної роботи учнів.

Навчально-виховний процес у початковій школі складається із ряду навчальних дисциплін, програмами яких передбачено не тільки засвоєння специфічних знань, а й становлення школяра як особистості. Завдання вчителя, працюючи в колективі і з колективом школярів, сприяти формуванню адекватної самооцінки, яка, в свою чергу, має стимулювати розвиток пізнавальної самостійності молодших школярів.

Удосконалення педагогічних взаємодій, глибоке знання вчителем вікових, індивідуальних особливостей учнів, розуміння мотивів їх поведінки і діяльності, об'єктивність педагогічної оцінки, удосконалення стилю педагогічного керівництва виховним процесом — необхідні умови формування адекватної самооцінки, самосвідомості, а, значить, особистості в цілому кожного школяра.

ІІІ. ДОШКІЛЛЯ В ПЕРІОД РЕФОРМУВАННЯ

Катерина Давидівна Білик – завідувача ДНЗ №23.

ТВОРЧА ГРУПА ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ №23 «БЕРІЗКА» М. ВІННИЦІ. ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОРТРЕТ

Є у місті чудовий куточок,

Звуть «Берізкою» наш дитсадочок!

Сміх тут луна – це країна добра.

Малюки тут живуть – у любові ростуть!

Кожного дня наша «Берізка» - заклад з фізкультурно-оздоровчого напрямку, базовий з цивільного захисту, з впровадження пілотного проекту інклюзивної освіти відкриває свої двері для шестисот тридцяти маленьких вихованців. Від інших вікових періодів дошкільне дитинство відрізняється тим, що забезпечує загальний розвиток, який є основою формування особистості.

Фахівець, який сьогодні працює в системі дошкільної освіти і виховання, має опанувати педагогічні технології, що відповідають новим суспільним цілям та рівню розвитку науки. Важливо щоб педагоги були готові зійти з консервативної колії, бо як неможливо відкрити старим ключем сучасний замок, так педагогові зі старими поглядами, звичками неможливо відчинити двері в майбутнє. Гостріші проблеми тут у тих педагогів, що інерційно мислять, знаходяться в міцно засвоєних освітніх традиціях і стереотипах. Адже чим вужчий фахівець, тим складніше йому переучуватися, тим сутужніше орієнтуватись в суміжних областях знань.

Це добре засвоїли педагоги ДНЗ №23, який очолює завідувача Катерина Давидівна Білик. Професійне кредо: хороший керівник той, чий штат співробітників працює швидше з ним, ніж на нього! Вона - справжня господиня, вправно опікується життєдіяльністю закладу, а ще - творчий та мудрий керівник, такий який може згуртувати колектив однодумців, з таким керівником заклад досягне успіхів у справі, якій відданий!

Допомагають педагогам ДНЗ №23 «Берізка» бути професіоналами - вихователі-методисти: Людмила Вікторівна Малафєєва та Людмила Василівна Молошнюк, адже знають, що працювати потрібно так, щоб дивувати діток, адже те, що здивувало в дитинстві - не забувається вже ніколи. Побачене вперше, відчуте, як чудо, породжує тисячі запитань, на які дитина негайно потребує

ІІІ. ДОШКІЛЛЯ В ПЕРІОД РЕФОРМУВАННЯ

відповіді. Отже дитина сприймає світ через призму нашого, дорослого, світосприймання. Як навчити дітей жити в динамічному світі, що швидко змінюється? В наявності парадокс: ми повинні вчити дітей жити в світі, якого не знаємо самі, - у світі майбутнього. Чим більше дізнається дитина в перші роки життя, тим допитливішою, розумнішою вона буде.

На сучасному етапі розвитку суспільства, батьків та педагогів перш за

все непокоїть питання як саме укріпити здоров'я маленьких дітей. Ми говоримо маленьких і розуміємо, що вік який проживає дитина до 5 років – це той фундамент здоров'я, який вона буде мати протягом всього її життя. Турбота про дітей, їх щастя та здоров'я, благополуччя завжди була і буде головною турботою дорослого. Тому в ДНЗ був створений проект «Школа культури здоров'я», який спрямований на розв'язання питань здоров'яформування та здоров'язбереження. Його автори презентують його Вам...

***Дитячий садочок «Берізка»
готовий прийняти нових друзів,
розділити з ними їх радощі та турботи,
зігріти теплом їх маленькі серця!***

Виходячи з вищевикладеного, перед колективом ДНЗ №23 постало завдання: впровадження науки про здоровий спосіб життя ще з дошкільного дитинства, охорона та зміцнення здоров'я, як життєва стратегія, пріоритет у роботі закладу.

Мета розробки «Школа культури здоров'я»

✚ Виховання здорової і всебічно розвиненої особистості дитини в умовах дошкільного закладу. Створення безпечних і комфортних умов розвитку дошкільників в ДНЗ.

освітня мета:

- формувати у дітей мотивацію до здорового способу життя; навички дотримання режиму дня, бажання дотримуватись гігієнічних норм поведінки, праці, навчальної, трудової, ігрової діяльності; емоційно-пізнавальну активність дітей;
- знайомити дошкільників з помічниками і друзями здоров'я, природними і соціальними чинниками, які допомагають і шкодять здоров'ю; підвести до свідомого використання природних оздоровчих факторів — сонця, повітря, води; дати поняття, що здоров'я — це основна цінність людини;

ІІІ. ДОШКІЛЛЯ В ПЕРІОД РЕФОРМУВАННЯ

розвивальна мета:

- розвивати уявлення про ознаки здоров'я й хвороби та шляхи її запобігання; потребу зміцнювати своє здоров'я через загартування, фізичні вправи, оптимальний руховий режим та режим харчування; самостійність та ініціативу; і розвивати творчі здібності; вміння реалізовувати власні задуми в практичній діяльності; комунікативно-мовленнєву компетентність;
- стимулювати навички громадської та особистої гігієни;

соціальна мета:

- створити умови для реалізації пізнавальної і соціальної активності дітей, застосовувати особистий досвід під час освітньої роботи;
- розвивати самооцінку, самоконтроль;

виховна мета:

- сприяти виробленню прагнення вести здоровий спосіб життя; виховувати ціннісне ставлення до власного здоров'я.

✚ Охорона життя і здоров'я дітей, формування здорового способу життя та безпечної поведінки дошкільників шляхом інтеграції родинного та суспільного виховання. Цілеспрямований вплив дорослих на формування фізичного, психічного та соціального здоров'я. Фізичне виховання та ефективне медичне обслуговування дітей. Взаємодія сім'ї та дошкільного закладу з питань формування фізичного, психічного та соціального здоров'я дошкільників.

✚ Забезпечення якості дошкільної освіти через виконання вимог Базового компоненту дошкільної освіти, як державного стандарту, Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» щодо модернізації форм і методів здійснення фізкультурно-оздоровчих заходів з дітьми

✚ Оновлення освітнього процесу в дошкільному навчальному закладі шляхом застосування інноваційних здоров'язберігаючих технологій.

✚ Поширення принципів та положень Культури здоров'я серед громади міста.

Завдання:

- навчити дітей відповідально ставитись до власного здоров'я та здоров'я оточуючих як до найвищих індивідуальних та суспільних цінностей;
- об'єднати зусилля педагогічних колективів, медичних працівників, батьків для реалізації права дошкільників на збереження та зміцнення фізичного, психічного, соціального здоров'я, що дозволить зробити процес формування здорового способу життя неперервним;
- розробити систему гартувальних заходів для зміцнення опірності дитячого організму до впливів зовнішнього середовища;
- створити систему роботи з профілактики та запобігання дитячому травматизму. Навчати дітей правилам, нормам безпечної поведінки, виживання в умовах навколишнього природного середовища, цивілізованого суспільства;

ІІІ. ДОШКІЛЛЯ В ПЕРІОД РЕФОРМУВАННЯ

- розвивати базу дошкільного закладу шляхом оновлення фізичного середовища.
- пропагувати здоровий спосіб життя перед громадою міста

ІІІ. ДОШКІЛЛЯ В ПЕРІОД РЕФОРМУВАННЯ

КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ ДІЯЛЬНОСТІ ДНЗ №23 «БЕРІЗКА»
М.ВІННИЦІ, ЯК «ШКОЛИ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я»

ІІІ. ДОШКІЛЛЯ В ПЕРІОД РЕФОРМУВАННЯ

Координаційний простір

- ☞ Управління освіти Вінницької обласної державної адміністрації
- ☞ Департамент освіти Вінницької міської ради
- ☞ ВОПОПП
- ☞ ММК
- ☞ Заклади охорони здоров'я
- ☞ Наглядові структури
- ☞ СЕС

Фізкультурно-оздоровчий простір

- ☞ Завідуюча ДНЗ
- ☞ Лікар-педіатр ДНЗ
- ☞ Старша медична сестра ДНЗ
- ☞ Медсестра басейну ДНЗ
- ☞ Вихователь-методист ДНЗ
- ☞ Інструктор з фізкультури (плавання) ДНЗ
- ☞ Вихователі ДНЗ
- ☞ Керівники гуртків

Соціально-психологічний простір

- ☞ Завідуюча ДНЗ
- ☞ Вихователь-методист ДНЗ
- ☞ Практичний психолог ДНЗ
- ☞ Вихователі ДНЗ
- ☞ Батьківський комітет ДНЗ

Громадський простір

- ☞ Заклади охорони здоров'я
- ☞ Загальноосвітні заклади
- ☞ Позашкільні заклади
- ☞ Наглядові структури
- ☞ Громади мікрорайону
- ☞ Батьківський загаль

Науково-методичний простір

- ☞ Управління освіти Вінницької обласної державної адміністрації
- ☞ Департамент освіти Вінницької міської ради
- ☞ ВОПОПП
- ☞ ММК
- ☞ НМЦ ЦЗ БЖД Вінницької області
- ☞ ВДПУ ім. М.Коцюбинського
- ☞ ВОКГПК
- ☞ Завідуюча ДНЗ
- ☞ Вихователь-методист ДНЗ

Корекційний простір

- ☞ Завідуюча ДНЗ
- ☞ Лікар-педіатр ДНЗ
- ☞ Старша медична сестра ДНЗ
- ☞ Інструктор з фізкультури (плавання) ДНЗ
- ☞ Лікар-ортопед лікарні
- ☞ Інструктор з ЛФК лікарні
- ☞ Масажист лікарні
- ☞ Вихователі груп спеціального призначення ДНЗ
- ☞ Вчитель-логопед ДНЗ

Педагогічний простір

- ☞ Завідуюча ДНЗ
- ☞ Вихователь-методист ДНЗ
- ☞ Практичний психолог ДНЗ
- ☞ Вихователі ДНЗ
- ☞ Інструктор з фізкультури (плавання) ДНЗ
- ☞ Вчитель-логопед ДНЗ
- ☞ Музичний керівник ДНЗ
- ☞ Батьківський загаль ДНЗ

Родинний простір

- ☞ Родини вихованців
- ☞ Мешканці мікрорайону

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ РОБОТИ ДНЗ

ІІІ. ДОШКІЛЛЯ В ПЕРІОД РЕФОРМУВАННЯ

Увесь режим дошкільного закладу – це певна система, у якій кожний фрагмент направлений на зміцнення здоров'я дитини.

Залюбівська Ірина – випускниця закладу
«НВК: школа – гімназія №30 ім. Т. Шев-
ченка ВМР»

Дорослий син

Дорослий син – це друга юність тата.

Дорослий син – це в серці мами квіт.

Дорослий син – це стежечка до хати

Із синових упевнених доріг.

Дорослий син – це син на дереві роду,

Це зав'язь на майбутні гілочки.

Дорослий син – надія наша й гордість.

І щастя в тому, що ми є батьки.

Пождай нам, Боже, знати й відчувати,

Що все у тебе ладиться в житті,

Що мрії твої збулися крилаті,

Що гарні друзі в тебе на путі.

Що ти потрібен, що тебе кохають,

Що доля твоя сонцем виграє.

Хай Ангел твій тебе оберігає.

Ми ж вдячні Богу, що у нас ти є!

V. АНТОЛОГІЯ ОДНОГО ВІРША

Федоренко Валерій Леонідович – завідувач відділу журналу «Дивослово». Киянин з діда-прадіда, Валерій Федоренко народився 1 липня 1971р. Навчався у школі № 121 м. Києва, закінчив Національний педагогічний університет ім. Михайла Драгоманова. Працював учителем в українському коледжі ім. Василя Сухомлинського, головним спеціалістом відділу суспільно-гуманітарної освіти МОН України.

Він самопопосвятно любив Україну, жив нею, самопопосвятно трудився задля неї на освітянській ниві – вчив школярів, учителів, методистів.

НАД УСЕ ЛЮБИВ МАТІР І УКРАЇНУ!

Учителям даруєм щире слово

У день пресвітлий, у святковий час
Сердечно привітаємо ми вас,
Кохані наші, любі вчителі,
У будень і у свято з дітьми ви,
Найкращі люди рідної землі.
Знання щоб передати злотоцінні,
Щоб мудримі і чесними росли
Майбутні покоління України.
Щоб вихованці думкою здійсмались д'горі,
Щоб їхні почуття дзвеніли кришталем,
Щоб в світ дивились гордо, яснозоро,
Міцніли духом з кожним Божим днем!
Високі відкриваєте ідеї
І душі юні ви купаєте в добрі,
Просвіти рідної натхненні Прометей,
Талановиті наші вчителі.
Хай із небес Великий Вседержитель
Помножить вашу силу і насаду,
Благословить щодень добро творити
І береже на праведнім шляху.
Хай Мати Божа – Неустанна Поміч
Веде до верхогір'їв осяйних,
Хай надихає на високу творчість,
Підтримує посеред днів лихих,
Серця хай сповнить благодать небесна,

V. АНТОЛОГІЯ ОДНОГО ВІРША

*Запалить їх любов'ю і завзяттям,
У душах ваших хай квітують весни
І очі завжди променяться щастям.
Премногих, пре благих вам літ ми зичим,
В рідинах – і добробуту, і миру.
Хай пам'ятає вічно Україна
Ваш труд невтомний і святу офіру!*

ДЛЯ НОТАТОК

Відповідальний за випуск:

Буняк В.В. – начальник департаменту освіти
Вінницької міської ради

Москальчук Н. І. – завідувача міським методичним кабінетом

Комп'ютерна верстка:

Балабан Р.А. – методист з навчальних дисциплін
міського методичного кабінету

Комп'ютерний набір:

Балабан Р.А. – методист з навчальних дисциплін
міського методичного кабінету

Літературний редактор:

Токар О.В. – методист з навчальних дисциплін
міського методичного кабінету